

ВУСИК

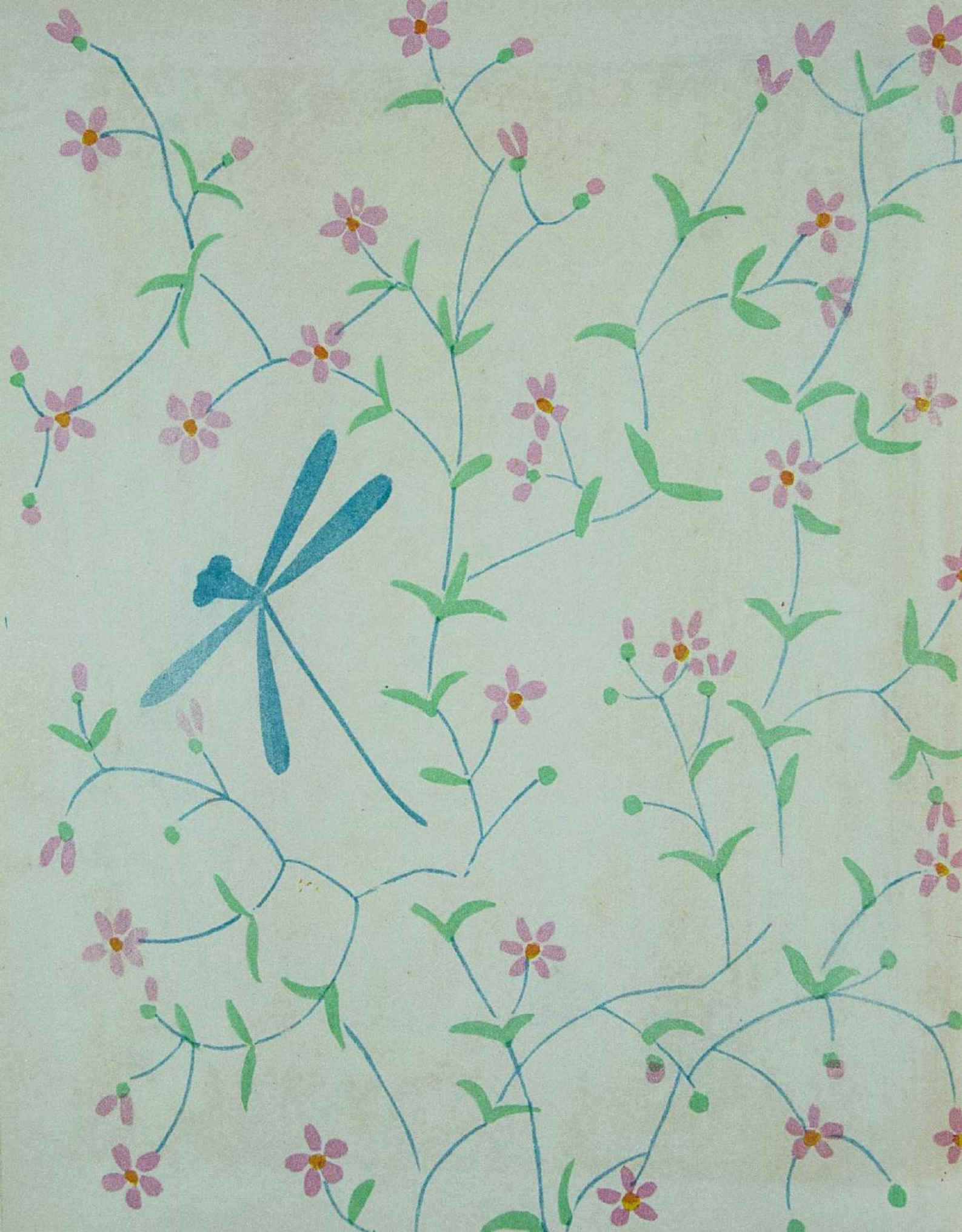
АДАМ
БАГДАЙ

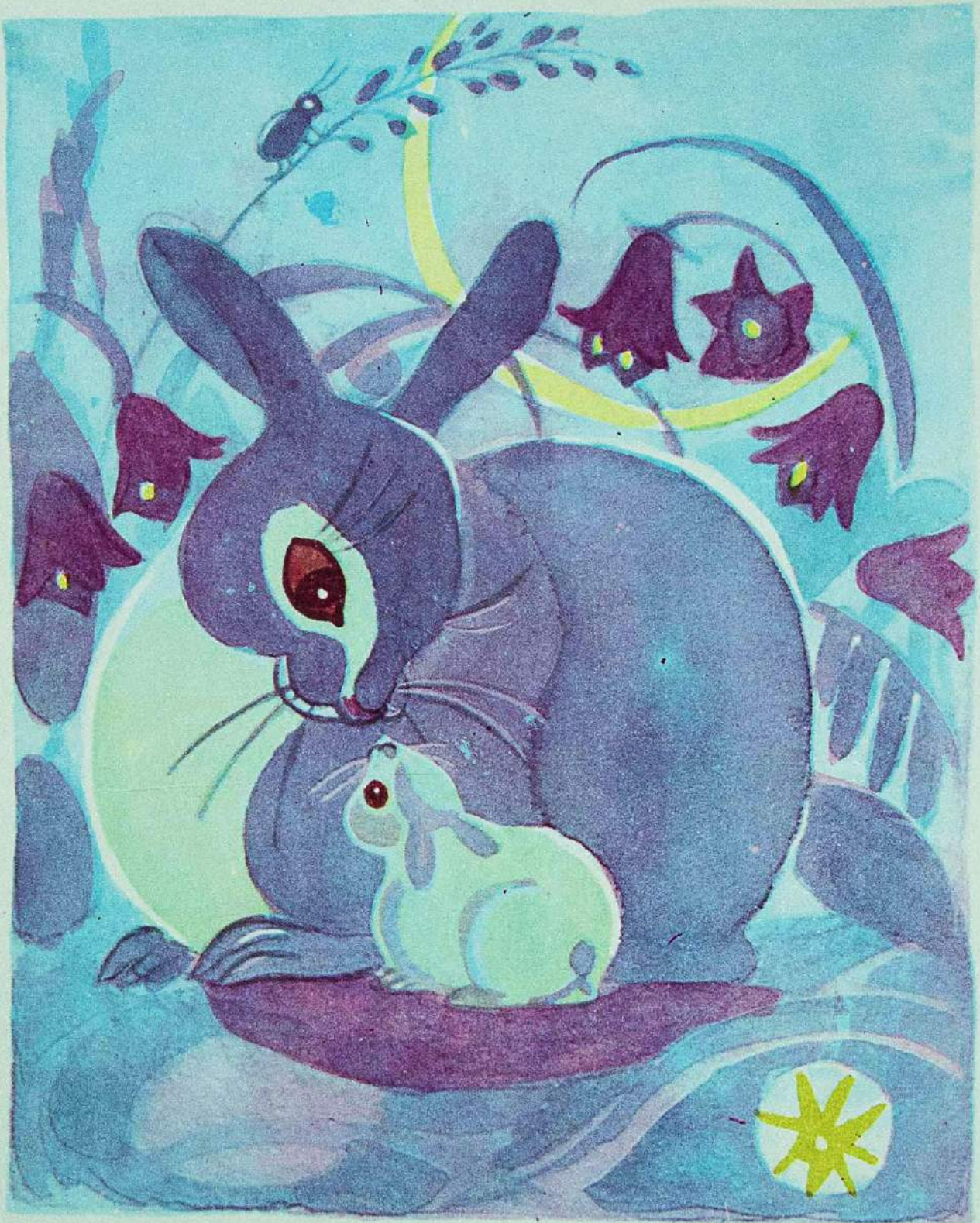

АДАМ
БАГДАЙ

ВУСИК

З польської переклала МАРІЯ ПРИГАРА
Малювала ГАЛИНА ГРИГОР'ЄВА

ВИДАВНИЦТВО ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ «ВЕСЕЛКА»
Київ 1968

Перекладено за виданням: Adam Bahdaj, „Wąsik“, Nasza Księgarnia. 1964

ДЛЯ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Б а г д а й А д а м. У С И К

(На українском языке)

Редактор Г. М. Пашко. Художній редактор В. Ю. Тернавський. Технічний редактор В. С. Крюков. Коректори Л. Н. Фесечко, В. В. Богаєвський. Здано на виробництво 3/І 1968 р. Підписано до друку 16. VII 1968 р. Формат 70×90^{1/16}. Папір офс. № 1. Фіз. друк. арк. 4,5. Умовн. друк. арк. 5,27. Обл.-вид. арк. 3,84. Тираж 65 000. Зам. 6. Ціна 38 коп. Видавництво «Веселка», Київ, Кірова, 34. Фабрика кольорового друку Комітету по пресі при Раді Міністрів УРСР. Київ, Довженка, 3.

ДОЗВОЛЬТЕ ВІДРЕКОМЕНДУВАТИСЯ...

Я — малий зайчик Вусик, наймолодший з усієї родини Вусикевичів. Я вже вмію лічити до семи, бо нас усіх семеро: Катерина, Стокротка, Білоніжка, Хмаринка, П'ятко, Крапко — від старших до менших, а вже наостанку я — Вусик.

Мама каже, що я неслухняний та що в мене артистична вдача, така ж самісінька, як у нашого тата.

Тата ніколи нема вдома, а коли прийде — не робить нічого, тільки вилежується й спить. А як не спить, то нюха квітки, милується хмарками й слуха солов'їні співи.

Оце і є його артистична вдача.

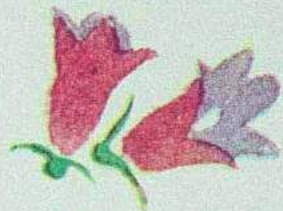
Хіба ж я винен, що в мене така ж артистична вдача, як у мого тата Вусикевича? Я також страшенно люблю солов'їні співи. Якби міг, мав би аж п'ятеро солов'їв — своїх, власних, і нічого б не робив, тільки слухав би співи.

Але солов'ї — як солов'ї — зовсім не хочуть бути моїми й співають не тоді, коли я хочу, а коли їм заманеться.

Та дарма. Є ще й інші чудові птахи: жайворонки-дзвіночки, дрозди-свистуни й дрозди-співуни. Тільки наставиш вуха — враз озивається якесь нове «тірлі-тірлі» або «цвінь-цвірінь», і все навколо співа, наче на кожному дереві сидить хор дроздів, а кожна хмарка несе десяток жайворонків.

І як його тут не мати артистичної вдачі?

МИ ЙДЕМО В ДИТЯЧИЙ САДОК

Після сніданку мене покликала мама. Нашорошила вуса, зробила страшенно поважне обличчя. А як мама робить таке поважне обличчя — мені аж ноги трусяться: зразу починаю згадувати, що я таке нашкодив.

Але ж я ще не встиг нашкодити — не було часу.

Мама ще раз ворухнула вусами й сказала:

— Слухай, Вусику, обіцяй мені, що сьогодні цілий день будеш гречний і ніякі пустощі навіть не спадуть тобі на думку.

Я покірливо глянув на маму й відповів:

— Слово честі, буду слухатися.

— І ніякі пустощі не спадуть тобі на думку.

— І ніякі пустощі не спадуть мені на думку, — повторив я, а сам подумав: хто його зна, як воно буде з тими пустощами, бо хіба ж вгадаєш, коли їм схочеться спасти тобі на думку?

— Пам'ятай, Вусику! — насварилася мама.

— Пам'ятаю, — відповів я, але зараз же забув, що саме мав пам'ятати, і вже не пам'ятав нічого.

Мама поставила нас парами, а найстарша сестра Катерина вийшла наперед і гукнула:

Твердо крок!
Твердо крок!
Ми ідемо у садок.

Наша Катерина дуже здібна і страшенно любить вихвалитися.

Цього разу вона вихвалялася віршиком, який мені не дуже сподобався. Але це дурниці.

День був такий гарний, аж серце раділо. Які барви! Які голоси! Які пахощі! На луці квітнуть фіолетові дзвіночки, в ліщині дрізд виспіває найкращу свою пісеньку. Струмочок дзюркотить серед вільх, а вітер несе чудові пахощі люпину, аж у носі свербить. А ми парами — стриб-стриб!

Ми вже минули Галявину Стокроток та Діброву Кульгавого Кабана й саме вийшли на стежку, яка вела просто до дитячого садочка, коли, ні сіло ні впало, моему старшому братові П'яткові щось ударило в голову.

— Здається, коло лісу вже зацвіла конюшина,— шепнув він мені на вухо...

Слово честі, це вдарило в голову не мені, а П'яткові, бо він з-поміж нас усіх найбільший ненажера.

— Конюшина...— мовив я скромно.— Ну то й що?

— Нічого. Може, ми побігли б, вскубнули хоч трохи? Розкіш!

— Еге, розкіш, але ж треба йти в садочок.

П'ятко блимнув на мене своїм золотистим очком і спитав:

— Ти любиш нашу виховательку в садочку, правда ж?

— Люблю.

— І тобі буде шкода, як вона матиме клопіт?

— Шкода.

— А з ким вона має найбільший клопіт?

— Здається мені, що з тобою... ну, й зі мною...

— Отож-то й є...— підморгнув П'ятко.— А як ми не підемо в садочок — наша вихователька не матиме клопоту ані з тобою, ані зі мною. І взагалі не матиме ніякого клопоту...

— Еге ж,— притакнув я, бо геть забув, що саме обіцяв мамі.— І взагалі ніхто не матиме клопоту, хіба що конюшина.

П'ятко аж підскочив з радощів, а Катерина обернулася й запитала обурено:

— Це хто там скаче?

П'ятко, звісно, не признався, зате я признався за П'ятка, і Катерина запитала ще більш обурено:

— Ти чого то скачеш, Вусику?

— Бо мені здається,— відповів я,— що ніхто не матиме клопоту.

Але тут я спіткнувся об кротовиння й цілком випадково впав у борсучу нору.

А коли впав — стало так темно, що я навіть не бачив кінчика власного носа. Почув тільки Катеринин голос:

— Ти там, Вусику?

— Ні, мене немає! — гукнув я, бо коли вже не бачив свого власного носа, мабуть, мене й справді не було.

Катерина повірила, що мене немає, і протягом кількох хвилин мене таки не було, а Катерина з чотирма іншими пішла далі й зникла за стовбуром старого дуба. Не було також і П'ятка, бо він сховався серед папороті й удавав, що його теж немає.

Нас досить довго не було, аж поки я вистромив голову з борсучої нори і побачив, що ми обидва є.

Тоді П'ятко підскочив угору, а я й собі, і так ми скакали наввипередки, радіючи, що ми є, що світ такий гарний, а наша вихователька в садочку сьогодні не матиме з нами клопоту.

ДЕ Ж ЗЛОДІЙ?

Ми звернули в поле. Коли були вже на узліссі, біля трьох старих тополь, почули раптом несамопитий крик.

— Якщо мене не дурять власні вуха, — мовив П'ятко, — це наша любя кумася сорока Аполлонія отак репетує.

Справді, вуха не дурили П'ятка, бо за хвилину на гілці тополі ми побачили білий фартушок пані Аполлонії. Наша любя кумася верещала так, наче хтось висмикував їй пір'я з хвоста:

— Злодій! Злодій! Злодій!

Ми підбігли до тополі. Я перший чемно вклонився й не-сміливо мовив:

— Добридень, пані.

— Злодій! — ще раз вереснула пані Аполлонія.

— Пробачте, — спитав П'ятко, — може, хтось висмикнув у вас, пані, пір'яну з хвоста?

— Злодій! — зарепетувала пані Аполлонія.

— Прошу вас, не хвилюйтеся,— мовив П'ятко дуже чомно,— це страшенно шкідливо.

— Адже я так гніваюсь, аж мене всю тіпає.

— То, може б, ви, пані, перестали тіпатись і сказали нам, що сталося?

— Скандал.

— Який скандал?

Пані Аполлонія відсапнула, а відсапнувши, кинула на нас своїм сорочим очком і мовила:

— Уявіть собі, хтось украв мою золоту брошку, яку я торік знайшла біля мосту.

— Це таки й справді скандал,— згодився П'ятко.— Цей «хтось», мабуть, жахливий лобуряка.

— То зовсім не лобуряка,— заперечила пані Аполлонія,— то, здається мені, грак. Уявіть собі, діти мої, найкраща брошка з моєї схованки під коренем сосни! Знаю я цих огидних граків! Скрізь свого дзьоба пхають. А хитрющі які!..

Мені стало шкода пані Аполлонії, отож я сказав, щоб її потішити:

— Ви, пані, не хвилюйтесь, ми неодмінно знайдемо того «хтосся».

Пані Аполлонія розчулилася.

— Який ти хороший, мій малий! Я тебе за це взолочу!

Мені зовсім не хотілося, щоб мене взолочували, бо я, точнісінько як мій тато Вусикевич, мав артистичну вдачу, і золото мене аж ніяк не цікавило. Отож я сказав:

— Це, пробачте, дурниці. Все буде гаразд, ви тільки не хвилюйтесь, будь ласка, бо як я на вас дивлюся, мені аж плакати хочеться.

— І мені плакати хочеться,— встряг П'ятко і зразу ж спокійнісінько спитав: — А взагалі, що нового в лісі?

Пані Аполлонія вмить забула про весь свій клопіт, і очка їй блиснули по-сорочому. Адже сорока — найбільша плетуха в усьому лісі, й не була б то сорока, якби не знала чогось нового. Отож вона залопотіла крильми, витягла шию й заскрекотіла:

— Взагалі — нічого нового, мої дорогенькі. Тільки в лиса Рум'яшка болить кутній зуб, і він пішов до старого Евзебюша. І взагалі нічого нового, крім того та сього...

— А про що пищать у траві? — перебив цікавий П'ятко.

Пані Аполлонія набрала духу й заскрекотіла далі:

— Про що пищать у траві? Та так, ні про що, мої дорогенькі. Щупак у ставку проковтнув дві качки-бідачки, а дятел звихнув собі дзьоба. Зубр дістав нежить після вчорашнього дощу, а олень Амброжій об'ївся трави-зубрівки, й у нього болить живіт. А взагалі нічого нового, крім того та сього.

— А чи можна з вільшини перебігти до конюшини? — спитав П'ятко, в якого вже слинка котилася.

— Можна, можна,— відказала пані Аполлонія.— Тільки стережіться Рябка з Валентового подвір'я, бо він блукає в полі й щось винюхує.

— Красно дякуємо, пані! — мовили ми одноголосно і

вклонилися так, як нас учила вихователька в садочку, а со-рока Аполлонія гукнула нам услід:

— І не забувайте, мої любі волоцюжки, про золоту брошку...

— Не забудемо, пані! — відповіли ми, наче по команді, але все те одразу ж вилетіло нам з голови, бо ми дуже поспішали на конюшину.

ВДАЄМО, ЩО НАС НЕМАЄ

— Слухай, П'яточку, — мовив я лагідно, коли ми вже перескочили узлісся. — А може, не підемо на конюшинку?

— Це ж чому? — здивувався П'ятко.

— Ну, бо той Рябко з Валентового подвір'я никає в полі, а як він нас побачить — буде лихо!

— Не бійся, — задиркувато мовив мій старший брат. — Як Рябко побачить — удаватимем, що нас немає.

— Думаєш, як ми вдаватимем, то він нас і справді не побачить?

— Певне, що ні.

Я трохи засмутився, бо згадав, як дядько Трусинський казав, що Рябко дуже любить полювати на молодих зайчиків. Той Рябко, певне, ще не снідав, а я зовсім не хотів бути його сніданком, бо мав артистичну вдачу, отаку, як у мого тата Вусикевича, і дуже любив солов'їні співи.

Отож я обережно запропонував:

— Знаєш, П'ятку, не будемо вдавати, що нас немає; краще повернімося в садочок.

— Не можна в садочок, — заперечив П'ятко, — бо вихователька думає, що ми вдома.

— Ну, то вертаймося додому.

П'ятко глузливо глянув на мене.

— Не можна додому, мама думає, що ми в садочку.

Все переплуталось мені в голові.

— Тоді де ж ми?

— Як для кого. Для виховательки — вдома, для мами — в садочку.

— А для себе?

— Для себе — на узліссі, навпроти такої смачної конюшини, якої ти зроду-віку й не куштував. Хіба не почуваш, як тобі котиться слинка?

Я зовсім не почував, але, щоб зробити приємність П'яткові, сказав, що почував, і ту ж мить слинка мені таки покотилася, бо з поля справді війнуло чудовими пахощами квітучої конюшини.

Тут я перекинувся через голову — і враз опинився на полі. А на полі, де не глянь, — сама конюшина, смачна, соковита. Я був у такому захваті, що й стеблинки не вскубнув, а тільки дивився.

А П'ятко не дивився, бо не мав артистичної вдачі, а зразу скубнув конюшину — і раз, і другий, і третій, і так скуб, що йому аж вуха трусилися.

Він скуб і хрумав, а я тільки нюхав і розкошував медовими пахощами. А коли посеред поля побачив конюшину з чотирма листочками, то так розчулився, що зовсім перехотів скубити й подумав: «Вусику, ти щасливе зайча, бо знайшов конюшину з чотирма листочками».

Ми зразу ж посварилися, бо П'ятко хотів неодмінно схрумати ту гарну чотирилисту конюшину, а я сказав, що не можна, бо чотирилиста конюшина приносить щастя. Та П'ятко зареготав і сказав:

— Ну й чудово: матиму щастя в животі.

Через те я на нього трохи образився й не дозволив схрумати чотирилисту конюшину, а він образився на мене, і так ми доображались б, мабуть, хтозна до чого, якби це раптом посеред конюшини не з'явився пухнастий хвіст. Нічого більше — тільки хвіст, наче той хвіст сам линув над полем.

— Хіба ж можливо, щоб хвіст сам ходив полем? — спитав я і став дибки. Тоді П'ятко й собі став дибки, і ми з жахом побачили, що хвіст має ще лапи й пащу, а паща має величезні зубища, — і так ми перелякалися, що не могли ру-

пити з місця. А Рябко біг до нас і смачно облизувався, бо вже відчував, як зараз поснідає нами.

Тут П'ятко тихо шепнув мені:

— Удаймо, Вусику, що нас немає.

І ми почали вдавати, що нас немає, але даремно, бо Рябко добре знав, що ми таки є.

Раптом він як не скочить до нас, як не вишкірить свої страхітні зубища! Я заляк з жаху і подумав, що мене й справді

немає, а потім я взагалі вже ні про що не думав.

На щастя, мої ноги подумали за мене і — гоп! — понесли мене праворуч, П'яткові ноги понесли його ліворуч, а Рябко скочив навпростець. Конюшина з чотирма листочками таки й справді принесла нам щастя, бо Рябко почав міркувати, чи бігти йому праворуч, а чи ліворуч. А коли врешті надумався, ми були вже в лісі і мчали хтозна-куди, світ за очі, — а де той світ за очима, слово честі, не знаю. Треба про те спитати в мами, бо вона завжди каже:

— Як побачиш пса, лиса чи шуліку — тікай світ за очі.

МІЙ ТАТО ВУСИКЕВИЧ

Зупинивсь я лише в Діброві Кульгавого Кабана серед молодих сосонок і берізок.

Серце в мене калатало так, наче от-от мало вискочити. На щастя, воно не вискочило, та мене аж тіпало від жаху. Зіщулившись під сосонкою, я подумав, що тепер, власне,

нема чого боятися. Адже Рябко не вискуб навіть жмутка шерсті з мого куцого хвостика, тож не треба вдавати, що мене нема, бо я є.

А зо мною був цілий світ: і духмяні сосонки, і берізки, що в них сріблясто бринів вітерець, і рожева пухнаста хмаринка. Навіть три синички-чубаєчки, весело цвірінькаючи, стрибали в гіллі берізки.

Я роздивився навколо. П'ятка не було ніде. Може, втік туди, де козам роги правлять, а може, вдавав, що його нема.

Аж тут зашелестіли гілки, і в діброві з'явився новий гість. Я протер очі. Може, я марю? Адже то мій рідний тато Вусикевич, що цілісіньку ніч слухав соловейків, лише зараз повертається додому. Іде собі й розкошує: ніс догори, вуха догори, та ще й весело наспівує.

Я страшенно зрадів, що побачив любого татка, й гукнув: — Татусю, чи ви мене пізнаєте? Це ж я, Вусик.

Побачивши мене, тато, як годиться, набрав поважного вигляду й спитав:

- Що ти тут робиш?
- Тремчу від страху! — відповів я.
- А хіба ти не можеш тремтіти вдома?
- Не можу, бо мама думає, що я в дитячому садку.
- Ну, то йди тремтіти в садочок.
- Не можна, бо пані вихователька думає, що я вдома.
- Смаркачу, — роздратовано гримнув тато, — коли ж ти, нарешті, перестанеш боятись?
- Та я й хотів би перестати, але ніяк не можу.
- Ну, бійся собі далі! — безтурботно порадив тато і вже замуликав був нову пісеньку, та я його зупинив.

— Може, ви знаєте якийсь спосіб, щоб я перестав труситися?

Тато почував голову.

— От, якби ж то я знав... Але зараз, зараз... Одведу тебе до знахаря Евзібюша, знаєш, туди, під Дятлову Кручу... Він напевне щось надумає й порадить.

Я весело підскочив угору, бо дуже зрадив, що тато одведе мене до знахаря.

— Ходім,— кажу.— Може, старий Евзібюш щось надумає...

Але тато знову споважнів і почував собі за лівим вухом.

— Зараз, зараз... А чи знаєш, де Дятлова Круча?

— Знаю,— кажу,— над Срібним Струмочком.

— А чи знаєш, де живе знахар Евзебюш?

— Ні, не знаю.

— Байдуже. Кожен тобі скаже. А я вже піду, бо мене чекають на концерті коників. Бувай здоров! — Мовивши це, тато підкрутив вуса, нашорошив вуха й бадьоро рушив уперед.

МОЖЕ, ТОБІ ПОВОРОЖИТИ?

Отож я помандрував до тої Дятлової Кручі — трохи смутний, трохи веселий. Смутний, бо тато не схотів мене провести, а веселий, бо мав надію, що старий Евзебюш знайде якісь ліки на мої дрижаки.

Дорогою мене так тіпало, що я біг не навпростець, а зигзагом — то ліворуч, то праворуч. Та нарешті якимсь побитом я дістався до Срібного Струмка.

Срібний Струмок сріблясто бринів, і в ньому плюскотіли рибки — пліточки й колючки. Й так вони весело плюскотіли, що мені зразу полегшало на серці й світ наче став ще кращий. Небо над соснами засяяло ще блакитніше, вітерець в молодих берізках зашумів веселіше, і я геть забув, що боюся.

Зупинившись на березі струмочка, я побачив на великій лопушині стару жабу Кумкевичку. Вона сиділа зобі спокійно й вигривалася на сонці.

— Добридень, пані,— привітався я гречно.— Пробачте, будь ласка, чи не могли б ви показати мені дорогу до клініки старого Евзебюша?

— Не заважай! — буркнула стара Кумкевичка.— Хіба не бачиш, що я не маю часу?

— Пробачте, пані, але що ж ви робите, коли нічого не робите?

— Я думаю.

— А чи можна дізнатися, пані, про що ви думаєте?

— Ні про що.

Мені стало трохи сумно, що стара Кумкевичка така грубіянка, й водночас трохи весело, що вона каже такі кумедні речі. Отож я гукнув:

— Бажаю вам, пані, хороших думок! Моє шанування!

Мовивши так, я хотів був скакнути вперед, але Кумкевичка гукнула мені навздогін:

— Гей, малий, стривай! Може, тобі поворожити?

Хоч я дуже поспішав до Евзебюша, але мені не хотілося ображати Кумкевичку, і я сказав:

— Як пані бажає, то будь ласка.

Кумкевичка протягло позіхнула, встала з допушини й кивнула мені:

— Покажи-но ліву лапку.

Я показав їй свою лапку, а вона вирячилась на неї й замислилась.

— Го-го! — озвалася за хвилину. — Ти маєш артистичну вдачу. Любиш нюхати фіалки й слухати спів соловейка. Проте стережися: ти легковажний, і тебе може спіткати

нещастя. Та народився ти під щасливою зіркою, і серце в тебе добре, отож проживеш іще багато років.

Я щиро подякував їй, а коли вже хотів був іти, мені раптом щось згадалося... Те «щось», про яке я через блохастого дурня Рябка геть забувся. Тим-то я запитав:

— Пробачте, пані, а чи не могли б ви ще сказати, хто вкрав у сороки Аполлонії золоту брошку?

Кумкевичка замислилась.

— Зараз, зараз! — кумкнула вона. — Ту брошку, напевне, хтось украв, а якщо її вкрав не той, хто крав, то, значить, украв хтось інший...

Оце то мудра відповідь! Як я почав над нею міркувати, мені геть усе в голові перемішалось.

— Ех! — махнув я нарешті лапкою.— Такої крутиголовки навіть наш тато Вусикевич не здужав би розв'язати...

Я подякував за ворожбу і на прощання запитав несміливо:

— Якщо ви, пані, така добра, то, може, скажете, коли вже я перестану труситися від жаху?

Кумкевичка знову замислилась.

— Вже знаю,— кумкнула, поміркувавши.— Перестанеш труситися аж тоді, коли знайдеш брошку.

Я дуже засмутився, бо подумав, що як не знайду оту брошку, то, мабуть, труситимусь поки й віку мого.

А на прощання стара Кумкевичка сказала мені:

— До клініки Евзєбюша недалечко. Спершу підеш навпростець, потім звернеш праворуч, потім ліворуч, тоді знов навпростець, а коли той навпростець скінчиться, то звернеш іще праворуч і ще ліворуч: отам уже й буде клініка славнозвісного знахаря Евзєбюша.

ЩО ТОБІ БОЛИТЬ, ГЕРВАЗІЮ?

Я пішов спершу навпростець, потім звернув ліворуч, потім праворуч і знов пішов навпростець. Коли навпростець скінчився, я звернув іще ліворуч, і ще праворуч, а тоді опинився на тому ж місці, звідки вийшов, а саме — під великою лопушиною.

Кумкевички вже не було, а мені від тої мандрівки аж паморочилося в голові.

Тут з-за Срібного Струмка прилетів мій друг, грак Гервазій. Я дуже зрадів, що його зустрів, і гукнув:

— Здоров, Гервазію! Куди це ти летиш?

— До старого Евзєбюша,— поважно відповів Гервазій.

— Я теж.

— От і чудово, підемо разом! — мовив Гервазій.

— А ти знаєш, як до нього йти?

— Ні.

— Я теж ні.

— От і чудово. Значить, не знаємо обоє.

— А що тобі болить, Гервазію? — спитав я, побачивши його пісний вираз.

— Це — таємниця.

— Яка таємниця?

— Оце саме і є таємниця, те, що мені болить!

— Ми ж з тобою друзі. Невже ти не можеш сказати мені свою таємницю?

— Як я скажу — це вже не буде таємниця, — сумно відповів Гервазій з таким таємничим виразом, що я відразу вгадав: йому болить те, що йому болить.

Гервазій був такий заклопотаний, що навіть не помітив, як мене тіпає. Отож я скромно спитав:

— Невже ти не бачиш, як мене тіпає?

— Не бачу, — відповів Гервазій. — Але ти не журись,

старий Евзебюш напевно щось тобі пропише. Ходім до нього.

— Гаразд, але ж ми не знаємо, куди йти.

— Байдуже. Вдаватимемо, що знаємо, то, може, якось і втрапимо.

Цю мить з-за старого бука долинув пронизливий зойк.

Отож нам не довелося вдавати, що ми знаємо, куди йти до Евзебюша, бо ми побігли на той зойк і дорогою довідалися, що то пан Евзебюш вириває кутнього зуба лисові Рум'яшкові.

ПАН ЕВЗЕБЮШ ЗНАЄ, ЩО КОМУ ВИРИВАТИ

Клініка славнозвісного знахаря пана Евзебюша містилась у великій ямі під поваленою ялиною. Коли ми туди прийшли, лис Рум'яшко аж пінився з люті.

— Ти мені видер не того зуба! — верещав він несамовито.

Евзебюш — старий, поважний заєць з сивим вусом — терпеливо пояснював:

— Адже ти казав, що тобі болить другий з правого боку.

— Так, але ж з мого правого боку, а не з твого!

— Пробач, мій любий: кожен має свій правий і свій лівий бік.

— Але ж мій правий бік — це твій лівий! — репетував Рум'яшко.

— Не треба так хвилюватися. Зараз ми вирвемо тобі зуба з твого правого, а з мого лівого боку.

— Тільки ж гляди, — простогнав Рум'яшко, — не помилися знову.

— Не бійся! — заспокоїв його пан Евзебюш і хрясь — вирвав!

Але тут Рум'яшко завив іще голосніше:

— Ой-ой-ой! Ти знову видер мені здорового зуба!

Пан Евзебюш протер очі.

— Ти ж казав мені, що тобі болить зуб з правого боку, то я й вирвав з лівого, щоб було з правого.

— Але ж мені болить верхній зуб, а ти видер нижній!..

— Мій любий, мені здається, що ти взагалі не знаєш, який зуб тобі болить.

— А мені здається, що ти хочеш повиривати усі мої здорові зуби!

І мені так здавалося, і Гервазієві теж, бо ми бачили, як пан Евзебюш хитро моргнув оком і почав заспокоювати Рум'яшка:

— Не хвилюйся, мій любий. За ті два зуби я з тебе грошей не візьму, а зараз вирвемо того, що болить.

І справді вирвав. Рум'яшкові одразу дуже полегшало, й він покірливо спитав:

— А тепер що мені робити?

Славнозвісний знахар погладив сивого вуса.

— Не їстимеш нічого цілий день.

— Ой-ой-ой! — заскиглив лис. — Та я ж з голоду вмру! Може, дозволиш мені схрумати товстеньку перепілочку?

— Ні, — похитав головою пан Евзебюш. — Тобі аж зо два тижні не можна їсти м'яса.

— Ой-ой-ой! Та я ж геть охляну!

— Не журися! Скубтимеш собі травичку, їстимеш торішні жолуді й питимеш джерельну воду, — мовив пан Евзебюш і підморгнув нам.

А я вже добре знав, що ми аж два тижні матимем спокій. Наш славнозвісний знахар, пан Евзебюш, якби міг, повидирав би лисові усі зуби. Тож я й подумав собі:

«Пан Евзебюш добре знає, скільки зубів кому вирвати».

СОЛОВЕЙКО, ЩО ПРОКОВТНУВ МІСЯЦЯ

Поперед нас було ще кілька пацієнтів. Ми з Гервазієм примостилися на пеньку. Я боявся, а він журився. Так страшенно журився, що вже зробився геть зовсім зажурений. Мені його стало шкода, і я й собі почав журитися — хай Гервазій знає, що має доброго друга.

Тим часом пан Евзебюш приймав наступних пацієнтів. Перший був соловейко з Чорної Вільхи.

— Що тобі болить, мій малий? — турботливо спитав пан Евзебюш.

Соловейко почервонів і скромно опустив очка.

— Мені здається, я проковтнув Місяця.

— Як же ж ти, такий малий, міг проковтнути цілого Місяця?

— Не цілого, бо вчора був тільки молодик.

— Звідки ж ти знаєш, що проковтнув?

— Бо від учорашнього дня маю сріблясту гикавку й почувую себе якимось так... місячно.

— Може, це тобі тільки привиділось?

— Ні, прошу пана, я добре знаю, що проковтнув.

— Цього не може бути.

— Я теж так думаю, але, мабуть, це таки правда.

— Як же це могло статися?

— Я сидів собі на гілці калини. Я сидів на одній гілці, а Місяць висів на другій. Спершу почав співати Кубусь, мій сусіда. Я й подумав: «Чекай, зараз я покажу тобі, як співають!» і, мабуть, надто широко роззявив дзьоба, бо коли скінчив співати, Місяця вже не було.

Пан Евзебюш почував за лівим вухом.

— Ти, мій малий, щось надто фантазуєш. Може, Місяць зайшов за хмарку?

— А звідки ж тоді в мене срібляста гикавка?

— Може, Місяць заховався за велике дерево?

— То чому ж я почувую себе так місячно?

— Може, в тебе гарячка?

— То не в мене гарячка, а в Місяця в моєму горлечку. Дуже прошу, пане, зробіть щось! Тільки швидко, бо як Місяць буде уповні — він розірве мені горлечку.

Пан Евзєбюш поплескав соловейка по крилі.

— Не журися, мій малий. Ковтни три краплі вечірньої роси, а тільки-но зайде сонце, сядь на тій самій гілці, що й учора, і заспівай тієї самої пісні. Тільки почни з кінця.

Соловейко закліпав своїми солов'їними очками.

— Пробачте, а як же це співати з кінця?

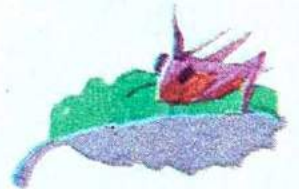
— Дуже просто. Приміром, замість «тьох-тьох-тюлю-лю», заспівай «лю-тю-тю, тьох-тьох!»

— Розумію! — зрадів соловейко. — Як почну співати з кінця, то Місяць вискочить з мого горлечка й повисне на гілці. Дуже дякую!

— Нема за що, — з усміхом відповів пан Евзєбюш. — А іншим разом не роззявляй дзьобика так широко, бо можеш ковтнути Місяць уповні, а тоді буде гірше.

Соловейко полетів, а я подумав собі, що добре б мати свого власного соловейка, який уміє ковтати Місяць.

У НЬОГО ПІТЕРИ ЛЕРЕМІШАЛИСЯ

— Хто далі? — гукнув пан Евзєбюш.

Тут з-під кореня вийшов молодий хом'як Балтазар. Але так вийшов, наче зовсім не хотів іти. Він трусив своїми коричневими штанцями й лупав карими очками.

— Побридень, дане! — привітався Балтазар дуже чемно.

— Ти хотів сказати: добридень, пане, — поправив його знахар.

— Хотів, але мені пітери леремішалися.

— Ти хотів сказати, що тобі літери перемішалися?..

— Атож, і я накий тещасливий.

— Ти хотів сказати, що такий нещасливий? — знову поправив пан Евзєбюш. — Але що тобі болить, Балтазарє?

— Бодне олить — що мсі з сене мсіються.

— Ти хотів сказати, що всі з тебе сміються?

Тут Гервазій, який ще й досі журився, раптом тонесенько засміявся. Я й собі засміявся, хоч і не годилося сміятися з Балтазара. І ворона Евфемія, що стояла за нами в черзі, теж зареготалася, бо й справді було дуже смішно, як Балтазар казав, що в нього пітери леремішалися і тому мсі з нього мсіються.

— Тихо! — grimнув пан Евзебюш. — Хіба ж так можна?

Звичайно, не можна, та коли не можна, то ще дужче хочеться сміятися, отож ми й реготалися.

— Ось пачите, бане, — поскаржився Балтазар, показуючи на нас.

— Ти хотів сказати: бачите, пане, — терпеливо поправив його пан Евзебюш. — Тепер бачу, що тобі й справді літери перемішалися і всі з тебе сміються... Зараз, зараз...

Пан Евзебюш почухав за правим вухом. То був знак, що славнозвісний знахар міркує, які б то його знайти ліки на це перемішання літер. Він дуже довго міркував і нарешті сказав Балтазарові:

— Не журися, хлопче! Скажи: побридень, дане.

— Добридень, пане, — відповів Балтазар, не запнувшись.

— А тепер скажи: в мене пітери леремішалися.

— В мене літери перемішалися.

— Браво! — зрадів пан Евзебюш. — Скажи ще: я який тещасливий, бо мсі з сене мсіються.

Балтазар ворухнув вусами, всміхнувся по-хом'ячому й спокійнісінько проказав:

— Я такий нещасливий, бо всі з мене сміються.

Пан Евзебюш потер долоні.

— Ось, будь ласка, тепер ти говориш цілком добре.

Хом'як аж затанцював з радощів. Він хотів щось сказати, але так зрадів, що йому забракло слів, а коли забракло слів — він нічогісінько не зміг сказати. Тому хом'як повернувся й пішов. І аж тоді, як уже був над струмком, глянув через плече й гукнув:

— Диро щякую! — І зник за великим каменем.

ПРОБАЧТЕ, Я ДУМАВ, ЩО ЦЕ ХРУЦ

Пан Евзєбюш підкрутив вуса й хотів був гукнути: «Хто далі?» Та гукати не довелося, бо Гервазій підійшов сам.

— Що тобі болить, мій любий? — спитав славнозвісний знахар.

Гервазій скромно опустил очка.

— Таємниця, — прошепотів він несміливо.

— Яка таємниця? — здивувався пан Евзєбюш, а з ним здивувалися всі. Я теж здивувався, хоч і не хотів образити Гервазія, бо це ж мій друг. Проте я ще зроду не чув, щоб хтось хворів на таємницю.

Пан Евзєбюш, певне, теж не чув, бо почував себе за лівим вухом.

— Мій любий, на таємницю я не маю ніяких ліків.

Гервазій почервонів, хоч сам був чорний, як сажа.

— Скажіть, будь ласка, чи хруці мають ноги?

— Гм, гм... — кахикнув пан Евзєбюш. — Хруці, як такі, мають ноги.

— Тоді я проковтнув брошку.

Тут я згадав, що казала сорока Аполлонія, і зразу перестав труситися.

— Це ж брошка нашої доброї знайомої, сороки Аполлонії! — гукнув я.

Гервазій жалібно застогнав:

— Я ж не хотів, я не зумисне ковтнув, слово честі грака!

— Добре, добре, мій любий! — заспокоїв його славнозвісний знахар. — Де ж вона в тебе?

— Мені здається, глибоко в горлянці, бо там мене щось страшенно душить і дряпає.

— Роззяв дзьоба! — наказав славнозвісний знахар.

Гервазій роззявив дзьоба, а пан Евзебюш заглянув йому в горлянку і з подиву похитав головою.

— Ого, яка гарна брошка!

— Гарна воно гарна, але ж страшенно дряпає. Зробіть, будь ласка, щоб не так дряпало.

Славнозвісний знахар спохмурнів, і всі навколо спохмурніли.

А мені стало дуже шкода Гервазія.

— Мій любий, — мовив я, щоб його втішити, — не журись. Ти ж зараз найбагатший грак в усьому світі.

Та Гервазій зажурено глянув на мене.

— Я чесний грак і не хочу мати в горлянці чужу брошку.

Тут пан Евзебюш похитав головою.

— На жаль, я нічого не можу вдіяти. Так чи так треба повідомити сороку Аполлонію, що ти проковтнув її брошку. Вона стара, в неї слабе серце, їй не можна хвилюватися.

— Так, — зітхнув Гервазій, — а мені можна? Що ж тепер робити? Слово честі, я гадав, що то хрущ!

Я хотів пожаліти Гервазія, але не встиг, бо пан Евзебюш підійшов до мене.

— А з тобою що? — спитав він.

А я тої хвилі геть забув, що зі мною, і зі мною вже нічого й не було. Гервазій як щирий друг згадав, що зі мною, і відповів за мене:

— Він страшенно труситься.

Пан Евзебюш глянув на мене й зауважив, ніби між іншим:

— Він зовсім не труситься.

Мені стало соромно, і я, щоб не пошити в брехуни друга, вирішив потруситися хоч трошечки, але ж усім відомо — як ти дуже хочеш щось зробити — з того якраз нічого й не виходить, тож у мене не здригнулося навіть вухо.

— Щось ви крутите! — розгнівався пан Евзебюш. — Ану, тікайте мені звідси! Не морочте голови!

Ми з Гервазієм вирішили не морочити пану Евзебюшу голови й чкурнули на галявину під старий бук — радіти з того, що ми вже одужали.

СПРАВА НЕ ПРОСТА

Сонечко підбилося височенько над лісом і весело моргало до нас. На горішній буковій гілці примостилася горличка й улаштувала невеличкий концерт вуркотіння. Я подумав собі: як добре бути горличкою, примоститися на високій гілці й отак вуркотіти!

Гервазій, проте, не слухав цього чудового концерту — він сидів і журився.

— Слухай, ти ж мій друг. Порадь, як мені сказати пані Аполлонії, що я ковтнув її брошку ненароком?

— Скажи їй усе, як було, — порадив я.

— Не повірять. Я скажу: «Пробачте, пані, я ж думав, що то хрущ!» А вона на це: «Дурню, адже в хруща є ноги».

— Так, — ствердив я. — Але ж може щось бути таке — хоч і золоте, а от без ніг.

— Брошка.

— Ну гаразд, але ж ти не хочеш сказати, що проковтнув саме брошку.

— А що ж я проковтнув?

— Брошку!

— Ну?

— Пробач мені, Гервазію, але в тебе й справді все в голові перемішалось. До того ж ти схвильований, а справа не така проста, як здається. Треба її обміркувати.

Я сів у холодку під папороттю й почав міркувати. А як почав міркувати, мені почали спадати на думку різні здогади, та з-поміж них не було жодного путнього. Тоді я перестав міркувати й став мріяти. Нічого нема приємнішого, ніж отак помріяти сонячного дня під листям папороті. Я мріяв, що в мене є п'ять власних соловейків, що я горличка, мріяв про запашну конюшину. І від тих мрій на хвилинку здрімнув.

ЗУСТРІЧ З КРОЛЯМИ

Мене збудили якісь чужі голоси. Я розплющив очі. Гервазія вже не було. Певне, полетів ускубнути щось на обід або міркує, як повернути Аполлонії золоту брошку.

Отож Гервазія не було. Зате було багато галасу й вереску. Я навіть подумав — чи не вибухнув у лісі якийсь скандал. Але скандалу теж не було. За хвилину я побачив двох молодих кролів. Вони весело йшли, тримаючись під лапки, й виспівували на всю горлянку:

Як гуляти, то гуляти,
Рум-пáйда, рум-пáйдá!
Щоб на все хвостом махати,
Рум-пáйда, рум-пáйдá!

Сивий пугач впав із дуба,
Рум-пáйда, рум-пáйдá!
Лис Рум'яшко втратив зуба,
Рум-пáйда, рум-пáйдá!

Вкрали брошку у сороки,
Рум-пáйда, рум-пáйдá!
Буде плакати хтозна-доки,
Рум-пáйда, рум-пáйдá!

Добре скочить аж до неба,
Рум-пáйда, рум-пáйдá!
Пустувати так як треба,
Рум-пáйда, рум-пáйдá!

— Рум-пайдина, ой дана! — заспівав я тихенько, бо мені ця пісенька страшенно сподобалася, але навіть носа не виткнув з-за папороті. Мені хотілося ще трохи помріяти.

Кролі зупинилися. Вже здаля видко було, що це неймовірні забіяки. Носи подряпані, вуха покусані, хвостики обскубані, а очі такі задиркуваті, що ну! Один кірль був зовсім чорний, а другий зовсім білий, і в обох було на носі написано, що вони страшенні шибеники.

Кролі повели очима.

— Це хто там румпайдинає? — спитав чорний.

— То я — Вусик! — відповів я чемно. — Але дуже прошу, не перешкоджайте мені, бо я мрію.

— Голос чую, а нікого не бачу, — мовив білий. — Ану, виходь, бо я не люблю розмовляти з повітрям.

«Справді, — подумав я, — мабуть, таки дивно розмовляти з повітрям».

Я вийшов. Тут чорний — стриб до мене!

— Хіба не знаєш, що це наша пісенька? — спитав задержувато. — Не знаєш, що цю пісеньку я склав і тільки ми можемо її співати? Не знаєш?

— Пробачте, будь ласка, — відповів я миролюбно, — оце одне «румпайдина» я охоче вам поверну.

Тут білий кірль — стриб до мене й так глянув, наче я був йому винен качан капусти.

— Ти що, не знаєш, з ким говориш? Не знаєш?

— Пробачте, будь ласка, але ж ви мені ще не відрекомендувалися.

Обидва зареготались і деякий час качалися від сміху.

— Мазунчик! — пирснув чорний.

— Мамин синок! — пирснув білий.

Це вже було занадто!

— Ану, припиніть! — гримнув я й глянув так грізно, що й сам злякався. Але вони зовсім не хотіли лякатися. Тоді я гримнув іще грізніше:

— Не дозволю себе ображати! Можу битися з вами навкулачки!

— Вуха слабенькі, — мовив чорний.

— І хвіст зам'який! — додав білий.

— Але ж у мене є честь! — крикнув я.

— Добре! — засміявся чорний і підскочив ще ближче. Нашорошив вуса, намірився головою, наче хотів буцнути.

Я подумав, що тут мені й капець, але честь не дозволила думати про це. Отож я й собі нашорошив вуса і вже хотів був кинутись на нього, але не встиг, бо саме тут білий гукнув чорному:

— Ану, кинь; я йому зараз дам чосу!

— Я старший! — спалахнув чорний.

— Але ж він мене першого образив!

— А я все одно перший!

— А я хочу з ним битися!

І так слово за слово, та як скочать, як почнуть скубти одне одного, аж мені потемніло в очах, бо не було вже ні чорного, ні білого, а лише якийсь верткий сірий клубок.

Я заплющив очі, бо не люблю дивитися, як б'ються. А коли розплющив — побачив сумне видовище. В обох були ще дужче подряпані носи, погризені вуха, поскубані хвости, а на траві валялися жмутки шерсті.

Чорний покрутив вуса.

— Ну ж я тобі й дав!

Білий струснув головою.

— Але ж і я тобі врепіжив!

А я подумав собі: «Власне, це я їм обом дав науку. Хай іншим разом не присікуються!»

Я вже хотів був піти собі, бо, щиро кажучи, мені не подобалося оце товариство, але тільки-но рушив з місця, чорний гукнув услід:

— Чуєш! Може б ти пішов з нами на весілля?

— Буде дуже весело. Потанцюємо трохи, — додав білий.

Мені не хотілося йти з ними на весілля, але як його відмовити, коли так чемно просять! Отож я відповів:

— Непогана думка! Я б наче й пішов, наче й ні. А взагалі, що то за весілля?

— Чорний Кігтик одружується з Незабудкою Трусинською.

— Гляньте, лишень, як воно гарно складається. Це ж моя близька рідня. Тільки благаю вас, поведіться пристойно,— застеріг я кролів.

Вони вдали, що не чують. Взяли мене під лапки й заспівали весело:

Добре скочить аж до неба,
Рум-пайда, рум-пайда!
Пустувати так як треба,
Рум-пайда, рум-пайда!

НЕ ЗНАЄШ, З КИМ ДІЛО МАЄШ

Ми йшли собі лісом, весело співаючи. І все навколо раділо разом з нами: старі дуби й молоді сосонки, зелений мох і ясне небо, дрібні струмочки й великі болота. Здавалося, навіть повітря радіє разом з нами, хоч його й не було видно.

А ми собі — стриб, стриб! Та ще й притупуємо.

Коли дійшли до озера Блакитної Бабки, чорний кріль зненацька мовив:

— Ти ж навіть не знаєш, з ким діло маєш.

— Не знаю,— відповів я, хоч мені й здавалося, що йду з хуліганам.

— А хочеш знати?

— Авжеж.

— А нікому не скажеш?

— Нікому.

— То я тобі скажу. Ми — магичні кролі, такі, що ніби є, а ніби й немає.

— Це ж як? — страшенно здивувався я.— Адже ви є й навіть співаєте!

— Але частенько нас не буває.

— Ми втекли від мага,— пояснив білий.— Мене звуть Тіп, а його Топ. Ми робимо різні фокуси.

— Ой, як чудово! — гукнув я захоплено, бо сам ніколи не робив фокусів.

— А нашого мага,— додав чорний Топ,— звали Рамігамі. Він приїхав з Індії. Ми втекли, бо він нас тримав у клітці.

— Втекли тоді, коли вас не було, чи коли були? — спитав я.

— У клітці ми завжди були,— пояснив Топ.— Нас інколи не було в циліндрі.

— Як же це так, що в клітці ви були, а в циліндрі — ні?

— Бо в циліндрі ми виступали на сцені. Рамігамі садив нас у циліндр і показував, що ми є, а потім одягав той циліндр на голову, і вже нас у ньому не було, бо ми сиділи в кишені у Рамігамі.

— Це фантастично! — зітхнув я, бо саме тут годилося зітхнути.— Як би я хотів стати магічним зайцем! Тоді б я був водночас і вдома, і в садочку, і в конюшині.

ТЕБЕ НЕМАЄ, ВУСИКУ!

Тут я замислився, бо не міг угадати, де ми зараз ідемо. Але не встиг сказати нічого, бо на стежці над озером побачив свою старшу сестру Стокротку. Вона стрибала помалу й чогось була дуже сумна.

— Гей! — гукнув я.— Стокротко, це ж я, Вусик!

Побачивши мене, вона стала дибки й зблідла.

— Дух Вусика...

— І зовсім не дух, а Вусик власною особою,— мовив я, бо нічого іншого мені не спало на думку.

— Але ж тебе з'їв Рябко.

— Мене?.. Хто це тобі сказав?

— П'ятко... П'ятко сказав, що тебе з'їв Рябко в конюшині

біля лісу. Мама страшно побивається. І всі ми побиваємося... Удома всі в жалобі.— Вона піднесла лапку до очей і витерла сльозину завбільшки з краплю роси.

— Не плач,— сказав я.— Адже я є.

— Якщо тебе схрумав Рябко, тебе вже немає,— гірко заплакала Стокротка, і сльози, великі, як горох, сипнули їй з очей.

«Може, мене й справді немає?» — подумав я, але ніяк не міг пригадати, як мене хрумав Ряб-

ко, і вирішив, що я, мабуть, таки є, отож мені треба радіти. — П'ятко все набрехав,— запевнив я Стокротку.— Він думав, що Рябко мене схрумав, бо сам тікав світ за очі. Ось торкни мене й ти побачиш.

Стокротка легенько торкнула мене лапкою.

— Є! Є! — радісно гукнула вона й витерла сльози.— Ходім додому! Ото мама зрадіє!

Сказати щиро, я не знав, що робити. Як піду додому, Тіп і Топ подумають, що я мазунчик і мамин синок, а як піду на весілля, мама не зрадіє, бо мене не побачить. Я замислився, але ненадовго, бо Топ спитав:

— Ти любиш маму?

— Люблю! — відповів я.— Дуже люблю.

— То не йди додому, бо мама, як побачить тебе,— зомліє від жаху.

Правда! Адже мама думає, що мене схрумав Рябко в конюшині на узліссі.

— Слухай! — сказав я Стокротці.— Маму треба підготу-

вати, щоб вона не дуже схвилювалась. Я ще трошечки погуляю, а ти мчи додому й скажи, що, мовляв, чула те й се, ніби Вусик живий... Тільки обережно, дуже тебе прошу.

НА ВЕСІЛЛІ, ЯК НА ВЕСІЛЛІ

Сонечко ще стояло високо над озером, коли ми прийшли на Галяву Сірого Оленя. Було так гарно, аж серце раділо. Сосни відбивались у воді — здавалося, наче вони ростуть просто з глибочини. В очеретах гуляв свавільний вітерець, хмарки пливли в погожому небі.

Я подумав собі: «Як добре, що я успадкував від тата Вусикевича артистичну вдачу!»

Ні Тіп, ні Топ, звичайно, артистичної вдачі не мали. За те мали охоту потанцювати на весіллі. Отож ми пішли під три берести, де аж гуло від танців.

На весіллі було, як на весіллі. У холодочку під берестами грав джазовий оркестр. Сто джмелів дмухало в саксофони, сто цвіркунів грало на гітарах, сто комарів на флейтах і п'ятдесят дятлів вибивало ритм на сусідніх соснах. Ноги самі мчали в танець. Танцював кожен, хто міг, а хто не міг — гойдався в ритмі вогненного рокк-ен-ролла, твіста й мамбо. До танцю приспівував хор — п'ять соловейків, п'ять дроздів, п'ять шпаків і дві горлички. Чудовий хор!

Тіп і Топ ухопили перших танцюристок, що їм трапили на очі, й з виразом магічних кролів кинулися в танець, аж пісок закурив з-під лапок.

А я пригадав, що не вмію танцювати ані рокк-ен-ролла, ані твіста, ані мамбо, й став собі тихенько на краєчку галяви й придивлявся, як витанцьовують Тіп і Топ.

— Може, ти потанцював би зі мною? — почув я раптом чийсь любий голос.

Це озвалася гарненька панна Гречка.

— Я трохи хочу танцювати, а трохи не хочу,— відповів я.— Ти вмієш танцювати з таким хлопцем, що не вміє?

— Це зовсім не важко. Миттю навчишся,— сказала панна Гречка.— Спершу тупнеш лівою лапою, потім правою,

а потім обкрутнешся довкола — і гоп-са, гоп-са, гоп-са-са!

Ми почали танцювати, і я відразу все переплутав. Коли хотів тупнути лівою ногою — тупав правою, а коли правою — не тупав зовсім і геть забувся, що треба обкрутитися довкола. І взагалі в мене нічого не вийшло, бо зненацька я побачив на гілці береста сороку Аполлонію й пригадав, що маю сказати їй щось дуже важливе.

Отож я перепросив панну Гречку й підійшов до Аполлонії.

— Пробачте, пані,— мовив я чемно.— Я маю сказати вам щось дуже важливе.

— Не заважай! — заскрекотіла пані Аполлонія.— Не бачиш хіба — я дивлюся на танці!

— Бачу, але скажу вам щось важливіше за танці.

— Не мороч мені голови!

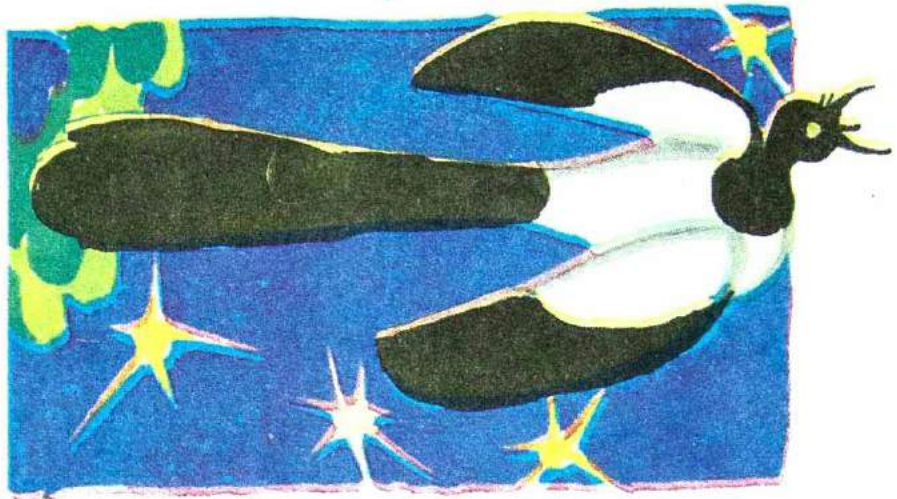
— Я зовсім не маю наміру морочити вам голову.

— Ну, то кажи!

— Тільки тримайтеся, пані, міцніш за гілку, щоб ви не впали.

— Що ж там таке важливе? — спитала пані Аполлонія, не дивлячись на мене.

І цю ж мить я забув, що мав сказати пані Аполлонії. Забув навмируще, бо так воно вже буває: коли хочеш сказати щось дуже важливе — завжди забуваєш.

— Забувся! — шепнув я, й так мені стало соромно, хоч западися в землю.

Я б і запався, але не встиг, бо на узліссі знявся страшений гвалт, і пані Аполлонія, навіть не глянувши на мене, шугнула з дерева.

Не була б то сорока, якби не полетіла глянути, що там діється.

ОРКЕСТРЕ, ПОЛЬКУ!

А там і справді щось діялось, бо я ще здалека побачив старого зайця, який аж пінівся з люті й, запінившись, репетував щосили:

— Ще чого їм забажалося! Рокків і твістів! Оркестре, польку!

Тіп і Топ були вже коло нього. В очах їм блищала лють: я відчував, що в повітрі висить скандал.

— А вам, пане, що до цього? — grimнув Топ.

— Бачили його!.. — grimнув Тіп.

— Раніш інакше бувало! — обурился заєць і, підкрутивши вуса, махнув оркестрові: — Прошу польку! Оркестре, польку!

— Ви, пане, не знаєте, хто ми! — вереснув Топ.

— Ми із столиці, ми — магичні кролі! — додав Тіп.

Старий заєць аж затрусився від гніву.

— А не підете ви геть, штукарські мавпи! Вас іще й на світі не було, коли я вже ходив на весілля! Оркестре, польку!

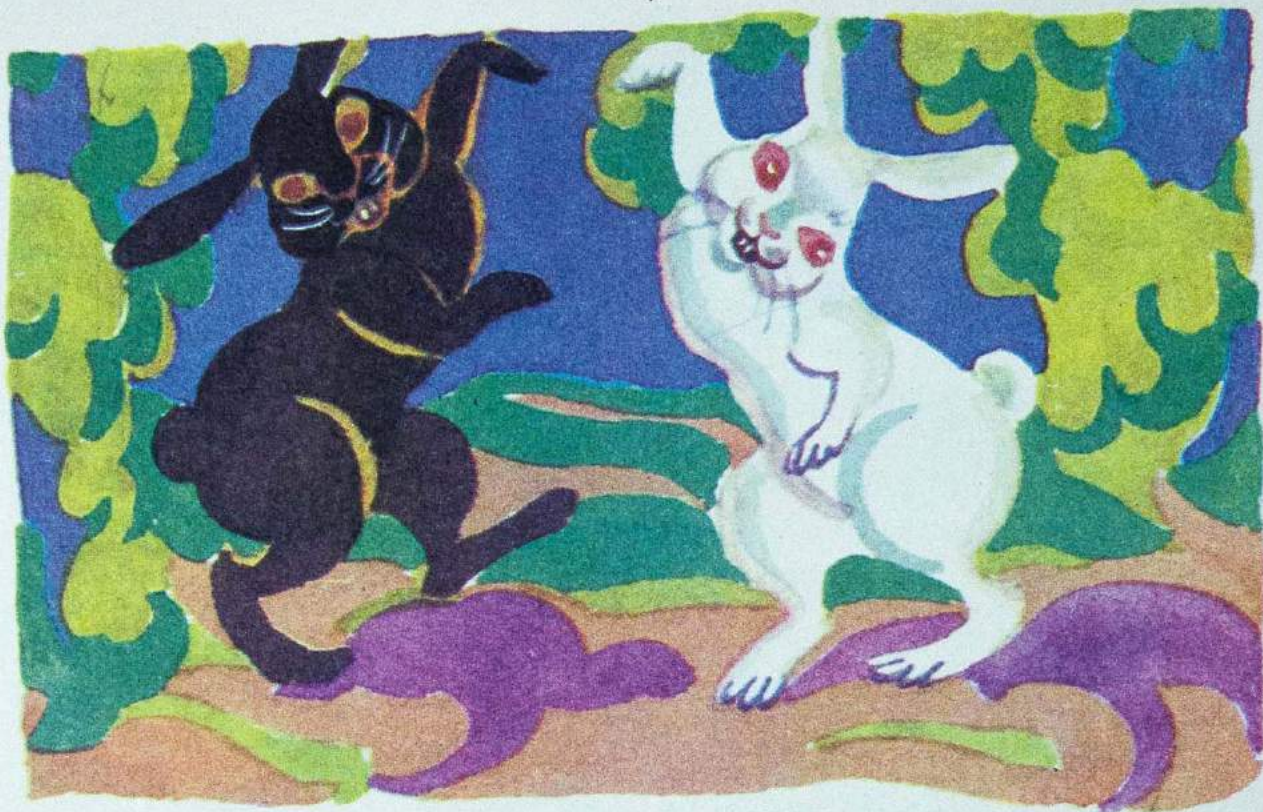
Старий заєць здався мені напрочуд знайомим. Я замислився. Хто б це міг бути? Проте, перше ніж я пригадав, завирувало все навколо, і вже не було ні Тіпа, ні Топу, ані старого зайця — а тільки один суцільний клубок і великий галас.

— Лобуряки! — зарепетувала стара Кумкевичка.

— Викинути їх! — grimнув дядько Трусинський.

Та повторювати цього не довелося: старий заєць ухопив

уже двох магічних кролів за вуха, розмахнувся та як по-
жбурить їх у ліс!

— Буде добра наука,— мовив він, поважно обтрушуючи
своє буре хутро. І тут я пригадав, що це ж мій тато Вуси-
кевич.

— Тату! — гукнув я радісно.— Ну й дали ж ви їм про-
чухана!

Я гадав, що тато зрадіє, але він зовсім не зрадів, а під-
крутив вуса й спитав:

— А ти що тут робиш?

Слово честі, я не знав, що тут роблю, бо в тата був такий
суворий вираз, що я вже нічого не міг знати.

— А ви, татку, що тут робите, можна спитати? Ви ж за-
раз повинні спати вдома, а не...

— А не — що? Ти що маєш на думці?

— Не знаю,— відповів я, бо вже бачив: якби знав, то
пам'ятав би поки й віку мого, а я волів цього не пам'ятати.

— Як не знаєш — тікай додому! — мовив тато Вусикевич і, не дивлячись на мене, взяв тітку Трусинську під руку й почав у парі з нею витанцьовувати польку.

ПОМИЛКОВО КОВТНУВ ЗІРОЧКУ

Тато Вусикевич наказав мені тікати додому, але як же я міг тікати, коли саме цієї хвилини згадав, що мав сказати пані Аполлонії.

Я роздивився навколо, але пані Аполлонії не було ні на бересті, ані на сосні, ані на березі. Її не було взагалі — певне, полетіла сповістити всім, що Тіп і Топ дістали прочухана від тата Вусикевича.

Якщо її нема тут, то вона, певне, є десь-інде. Але ж тих «десь-інде» стільки, що важко й перелічити. Та що б там не було, пані Аполлонія повинна знати, що Гервазій хоче віддати їй золоту брошку.

І я пішов шукати оте «десь-інде».

«Десь-інде» теж було дуже гарне. Надходив вечір, і у вільхах почався концерт солов'їв.

Цей вечірній концерт солов'їв дуже приємно слухати. Забуваєш тоді про все, а коли забуваєш, то вже нічого не пам'ятаєш, бо так тобі стає хороше... Сонце хилиться над озером — іде спати. А від села в небо сходить місяць. Він ще блідий-блідий і полохливо лине поміж хмарами.

А солов'ї співають...

І на серці стає солодко-солодко, здається, ніби ти кращий, ніж досі, а будеш іще кращий. З голови тікають чорні думки, а натомість, невідомо звідки, приходять інші — ясні й радісні. І вже не боїшся Рябка, не журишся тим, що Гервазій журиться, а слухаєш собі та й слухаєш, і наче ти весь повен музики, мов нотка з зошити на співи.

А солов'ї знай собі співають. А в лісі стає вже темно, ніби хтось ллє поміж стовбури воду з озера.

І тут зненацька шарудить щось поміж гіллям, а на тобі терпне шкура, бо ти гадаєш, що то пугач. Хочеш тікати, а серце вже тріпочеться десь аж у горлянці...

І тут виявляється, що то не пугач, а твій друг Гервазій.

Друг Гервазій гукнув мені ще здалека:

— Гей, Вусику, чого тікаєш? Боїшся?

— Трохи боюся, а трохи й не боюся. Я гадав, що ти пугач. І взагалі, що нового? — спитав я, побачивши, що Гервазій дуже смутний.

— Нічого нового. Бачив Аполлонію?

— Бачив.

— Це погано. А чи сказав їй, що я помилково ковтнув брошку?

— Не сказав, бо забувся, що мав сказати.

— Це добре. А де ж ти бачив Аполлонію?

— На весіллі.

— Це добре. Вона зараз там?

— Ні. Полетіла десь-інде.

— Це погано.

Я на хвилину замислився, бо ніяк не міг зміркувати, що саме добре, а що погано. Мені від щирого серця хотілося, щоб усе було добре, бо Гервазій мій друг. Отож я й спитав стурбовано:

— Чого ти такий смутний?

— Бо я вже надумав, що скажу Аполлонії.

— Ну, то чого ж ти журишся?

— Бо не можу віддати їй брошку.

Мені стало страшенно шкода Гервазія, бо відколи я його знав, він тільки те й робив, що журився.

— Почекай,— мовив я, щоб його потішити.— Зараз я поміркую хвилинку, може, щось таки спаде мені на думку, а ти скажи тим часом, що зробити, аби пані Аполлонія не гнівалася?

Гервазій набрав страшенно мудрого виразу.

— Надумав я таке, що пані Аполлонія повірить. Пам'ятаєш, як ти сказав,— «то має бути щось золоте, але без ніг»?

— Пам'ятаю,— відповів я, і досі заглиблений в думки.

— Отож я й надумав: скажу Аполлонії, ніби помилково ковтнув зірочку, яка впала з неба.

Мені це дуже сподобалось, і я вигукнув:

— Браво, Гервазію, ти маєш чудові ідеї!

Я хотів сказати ще щось, але Гервазій мене вже не слухав. Задер вгору хвоста й полетів.

ПОВЕРТАЙСЯ НЕ ЗАРАЗ, А ЗГОДОМ

Було так темно, що я не бачив навіть, куди полетів Гервазій. Я залишився сам один, а коли я сам один, та ще й у темряві, мені завжди здається, що я чорний і мене не видно.

Якусь хвилину мене й справді не було видно. Догіру, коли з-поміж кущів папороті вилетів маленький світлячок і стало трохи ясніш, я подумав, що мене вже видно, й пішов сказати сороці Аполлонії оте, що мав їй сказати, але сороки Аполлонії ніде не було. Натомість було дедалі більше світлячків, які кружляли, мов електричні лампочки з крильцями. І стало ще ясніше, а я подумав собі, що добре б повернутися додому, бо мама дуже турбується.

Я вже налагодився був вертатися додому, та раптом почув, що на стежці хтось весело співає.

«Хто ж це може так весело співати?» — замислився я.

Звичайно, не соловейко, бо соловейко ніколи не співає «рум-пайда». І соловейко сидить на гілці, а те, що співало, весело вистрибувало на стежці.

Лише за хвилину, в сяйві двох світлячків, я побачив

білого Тіпа. Він весело стрибав стежинкою й виспівував так, наче мав дві горлянки:

Кожен може бадьористо,
Рум-пайда, рум-пайда!
Танцювати в лісі твіста,
Рум-пайда, рум-пайда!

Хоч сто років, ставши в коло,
Рум-пайда, рум-пайда!
Будем бити рокк-ен-ролла,
Рум-пайдана, ой-дана!

Мені страшенно сподобалася ця пісенька, і я повторив тихенько:

Хоч сто років, ставши в коло,
Рум-пайда, рум-пайда!
Будем бити рокк-ен-ролла,
Рум-пайда! Рум-пайда!

— Здоров! — гукну Тіп. — Ти що тут робиш, Вусику?
— Здоров! — відповів я. — Повертаюся додому. Чого це ти співаєш так, наче в тебе дві горлянки?

— Бо мій брат Топ співає разом зі мною.

— Але ж я не бачу Топа!

— Не бачиш, бо Топ чорний. Але він є.

Я повірив, що Топ є, хоч і не бачив його, бо він чорний, як ніч. А ті два гарні світлячки були зовсім не світлячки, а зелені Топові очі.

Топ, хоч його й не було видно, спитав:

— А нащо ти повертаєшся додому?

— Щоб мама не турбувалася! — відповів я.

— Поміркуй сам, — сказав Топ. — Зараз твоя мама тільки трохи турбується, а як вона турбується тільки трохи, то дуже лютує, а як дуже лютує, то дасть тобі такого чосу, що ти довіку пам'ятатимеш. А мені здається, що ти цього не хочеш пам'ятати довіку.

— Не хочу, — погодився я — Але згодом мама буде ще

дужче турбуватися. А як вона стурбується, злість її мене й вона подумає: «Як добре було б іще раз побачити мого Вусика!»

— Правда. А хочеш, щоб твоя мама зраділа?

— Дуже хочу.

— Ну, то повертайся трохи згодом, а не зараз.

Я знову поміркував і вирішив, що справді повернуся трохи згодом. Тоді мама напевно зрадіє й не лупцюватиме мене, і мені не доведеться нічого пам'ятати. Отож я зараз і не повернуся.

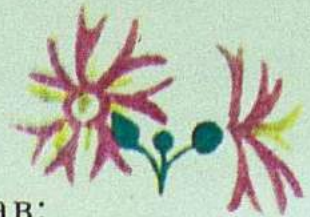
Тіп і Топ узяли мене під лапки, й ми хором заспівали:

Рум-пайда, рум-пайда!

ХОЧЕШ СТАТИ АРТИСТОМ?

Коли ми скінчили співати, чорний Топ спитав:

— Ти хочеш, щоб тебе ангажували?

— Дуже хочу, — відповів я, — тільки не знаю, що таке ангажувати.

— Те ж саме, що грати у великому театрі пана Нікодема, старого пугача.

На думку про пугача мені аж спина затерпла.

— Ні! — заперечив я. — Не хочу виступати в старого пугача Нікодема. Він, напевне, тільки на те й ангажує, щоб з'їсти.

— Не бійся! — заспокоїв Тіп. — Він вегетаріанець.

— Наскільки мені відомо, — заперечив я, — він не вегетаріанець, а пугач.

Тіп посміхнувся собі у вуса:

— Він водночас і пугач і вегетаріанець. А вегетаріанець це той, хто не їсть м'яса, а саму лише городину.

— Якщо він їсть саму городину, — зрадів я, — то хай мене ангажує, бо я дуже хочу хоч раз зіграти в театрі. — Трохи поміркувавши, я додав: — Дуже хочу, але нічого не вмію.

— Адже ти успадкував од тата артистичну вдачу, — потішив мене Тіп.

— Так, — скромно згодився я. — Але ж не можна грати артистичної вдачі, треба грати щось.

— А що б ти хотів зіграти? — спитав Топ.

— Найдужче я хотів би зіграти соловейка, що ковтнув Місяця.

Топ заплескав у долоні.

— Чудова думка! Неодмінно скажемо панові Нікодему, щоб тебе заангажував.

Мені дуже це сподобалось, і я відразу відчув себе так сріблясто й місячно, що, замість подякувати Тіпу й Топу, весело підскочив угору і уявив, ніби сиджу на гілці калини й співаю найсріблястішим голосом.

Так я уявляв собі протягом усієї дороги, аж до Галяви Закоханої Сарни, де містився театр пана Нікодема — «Клопс».

У ПАНА ДИРЕКТОРА

Я був просто зачарований, бо, коли ми прийшли на галяву, саме відбувалася вистава.

Група братів Гіп-Гоп, рудих вивірок-линвоходів, виробляла дивовижні штуки — справжні чудеса спритності.

Театр теж був справжнім чудом світу. Неабиякі були й глядачі: славнозвісний знахар Евзебюш, лис Рум'яшко, великий філософ — борсук Сократ, вихователька з нашого садочка й ще багато інших гостей, яких я досі не знав.

Сцену осявали світлячки. Їх було — наче того листя на навколишніх деревах. Здавалося, світяться дерева. А над сценою висів ріг молодика, — такий гарний, наче вигаптуваний із зірок Чумацького Шляху. Перед сценою грав оркестр — сто цвіркунів, сто джмелів і сто золотих мушок.

Я був у такому захваті, що забув геть усе в світі. А коли забув геть усе в світі, то вже не пам'ятав нічого.

Брати Гіп-Гоп робили акробатичні вправи на трапеціях з гілок. Один скакав через другого, а тоді другий через першого, і невідомо було, хто через кого скаче.

Як скінчили скакати, всі глядачі заплодували.

І я теж аплодував, бо мені дуже сподобався цей номер. Тоді чорний Топ мовив:

— Ходім до пана Нікодема, може, він нас ангажує.

Пан Нікодем — як кожен директор театру — мав монокль в оці й дуже таємничий вигляд.

Мені одразу побігли дрижаки по спині, бо я подумав: «Ану ж як виявиться, що пан Нікодем зовсім не вегетаріанець?»

Але цього не виявилось.

— Я в захваті од вашого театру! — мовив я, бо нічого розумнішого не спало мені на думку.

— А ми — магічні кролі! — похвалилися Тіп і Топ. — Працювали з Рамігамі, претидижитатором, який має світову славу.

— Претидижи... Прежитиди... Предисти... — директор Нікодем ламав язика, але ніяк не міг вимовити оте магічне слово.

Отож він перестав його вимовляти й одразу заангажував обох братів, бо йому стало соромно, що він не розуміє, що таке претидижитатор.

Мені було соромно за нього й за себе, бо я тоді ще не розумів, що претидижитатор — це просто маг.

Але директор цього не помітив і запитав:

— А ти?

— Що — я? — писнув я несміливо.

— От-от, я ж і питаю, що — ти?

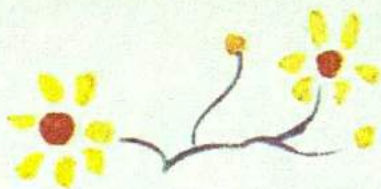
— Я б хотів зіграти соловейка, який проковтнув Місяця.

Директорові Нікодемові сподобалася ця думка, й він одразу ж мене заангажував.

— Виступатимеш після магічних кролів, перед зозулею Веронікою, — сказав він з великою пошаною.

Почувши ці слова, я остаточно зачарувався й відразу ж повірив, що пан директор Нікодем таки й справді вегетаріанець.

СКАНДАЛ!

Коли дійшла черга до Тіп-Топів, я вже знав, що буде скандал.

І скандал таки був.

Тіп сказав, що не виступатиме без циліндра. Давайте йому циліндра — й край.

— Де ж я вам візьму отого циліндра? — скрикнув директор Нікодем. Він так хвилювався, що монокль випав йому з ока.

— Що ж то за театр, де немає циліндра? — обурився Топ.

— Рамігамі мав, а ви, пане, не маєте! — розгнівався Тіп. — Без циліндра не може бути магічних фокусів, бо нам треба з чогось вискакувати.

Директор Нікодем замислився.

— Гм! А хіба не можна вискакувати з нори?

— Нора — то нора, а циліндр — то циліндр. Зовсім різні речі.

— Правда, — згодився директор Нікодем. — Але як нема циліндра, то й нора годиться.

Тим часом глядачі, обурені нескінченною перервою, почали тупати й гукати:

— Ми хочемо бачити магічних кролів! Ми хочемо бачити фокуси!

А найлункіше гукав чийсь на диво знайомий голос.

— За що ми платили? Колись було інакше! Як не буде магічних кролів — повертайте гроші за квитки!

Я замислився — хто це може так гукати, але не мав часу поміркувати як слід, бо Тіп і Топ почали свої фокуси.

Легенько війнув вітерець і здмухнув зі сцени завісу, зіткану із срібної вечірньої мли. Заграв оркестр. А я витріщив очі. Цікаво, що зараз покажуть магічні кролі?

Раптом з нори вискочив білий Тіп. Уклонився, хвацько підкрутив вуса й мовив:

— Любі пані! Панове! Тут нема ніякого фокуса-покуса.

Це чисто магічне мистецтво. Якого кроля ви зараз бачите?

— Білого! Білого! — загукали всі.

— Любі пані! Панове! Тут немає ніяких чар. Це справжнісінька магія з далекої Індії, з-під снігових вершин Гімалаїв. Можна перевірити, можна помацати. Перевірка нічого не коштує. Прошу не боятися. Будь ласка, сміливіше!

Але ніхто не хотів перевіряти, бо всі бачили, що це таки білий кріль.

Тоді Тіп уклонився ще нижче, і раптом накрив себе й нору великою, мов парасолька, лопушиною.

— Нехай хтось підійме лопушину! — гукнув він.

У першому ряду підвівся борсук Сократ, підійшов до лопушини й підняв її.

Всі зашепотілися з подиву. Замість білого кроля побачили чорного, як смола. А потім глядачі сушили собі голови: як воно могло статися, що з білого кроля зробився чорний? Тільки я не сушив собі голови, бо відразу впізнав чорного Топа.

Топ підкрутив вуса й уклонився ще галантніше, ніж Тіп.

— Любі пані! Панове! Шановні глядачі! Якщо хочете, щоб я знову став білим, прошу накрити мене лопушиною. Філософ Сократ філософськи похитав головою.

— У цьому щось є! — і накрив Топа лопушиною.

А я всміхнувся собі у вусики, бо знав, що воно таке.

За хвилину Сократ підняв лопушину, а під нею спокійнісінько сидів білий кріль.

— Браво! — загукали всі. — Браво! — гукнули ще раз і замовкли з подиву. Усі розгубилися, тільки один старий заєць не розгубився.

Тупнув од люті ногою, та як гримне:

— Ану, вискакуй з нори, чорний шахраю!

І тут, слово честі, білий Тіп геть розгубився. Вуха йому звисли, і він не годен був вимовити й слова.

А старий заєць усе гукав:

— Рокк-ен-ролла вам захотілося? Порядних людей дурити?

І тут я подумав, що цей заєць ніхто інший, як мій дорогий тато Вусикевич. А тато як не скочить до нори, як не витягне за вуха чорного Топа, як не заверещить:

— Скандал! Негайно ж повертайте всім гроші за квитки!

І тут справді зчинився великий скандал і рейвах. Усі гукали — перший поперед другого, а третій поперед четвертого, щоб їм зараз же повернули гроші за квитки, бо це справжнє нісіньке шахрайство.

Директор Нікодем заявив, що його самого обдурили Тіп-Топи. Отож він перестав бути вегетаріанцем і обіцяв кролям, що як вони зараз же не зникнуть геть з очей, він роздере їх на дрібні шматочки, навіть хвоста не залишить...

Тут Тіп-Топи чкурнули щодуху, і зразу й слід їх прохолов.

Я — як вам відомо — страшенно не люблю скандалів. Отож я підійшов до директора Нікодема й, чемно шурхнувши ніжкою, мовив:

— Пане директоре, тепер моя черга. Я зіграю соловейка, котрий проковтнув Місяця.

Однак мушу з прикрістю сказати, що я не зіграв соловейка, бо всі глядачі пішли вже додому.

Я й собі хотів піти додому, але не встиг. Побачив на гілці ліщини сороку пані Аполлонію, якій мав сказати щось дуже важливе.

ЧИ Є В ЗІРКИ НОГИ?

— Добри вечір, пані, — мовив я чемно. — Як себе почуваете?

Я почав розмову дуже делікатно, щоб не вивести її з рівноваги. Вирішив обережно розповісти їй, як пощастило знайти золоту брошку. Мені було дуже шкода мого друга Гервазія: я не хотів, щоб Аполлонія гнівалась на нього.

— Скандал! Скандал! — заверещала сорока.

— Скандал! — повторив і я, хоч той скандал уже скін-

чився. — Скандал — воно скандал, але я мушу, пані, переказати вам щось дуже важливе.

— Ну, то кажи!

— Ви, пані, коли-небудь бачили зірку, що падає з неба? — спитав я хитро.

— Ще б пак! — зітхнула сорока. — Бачила навіть летючу комету.

— А чи є в зірки ноги?

— Нема.

— А яка та зірка?

— Золота.

— А що б ви, пані, зробили, коли б раптом знайшли отаку золоту зірку під коренем старої сосни?

— Гм... — сорока довго крутила головою, а коли перестала крутити, задумалась, а коли перестала думати, мовила: — Хто його зна... Може б, подумала, що то золота брошка або щось схоже.

— Ото ж бо! — вигукнув я весело й аж підстрибнув кілька разів. — Отож. І він теж так подумав!

— Хто?

Але я був у такому захваті, що забувся, хто саме так подумав. А як почав пригадувати — забувся ще дужче.

— Хто? — люто заскрекотіла сорока Аполлонія.

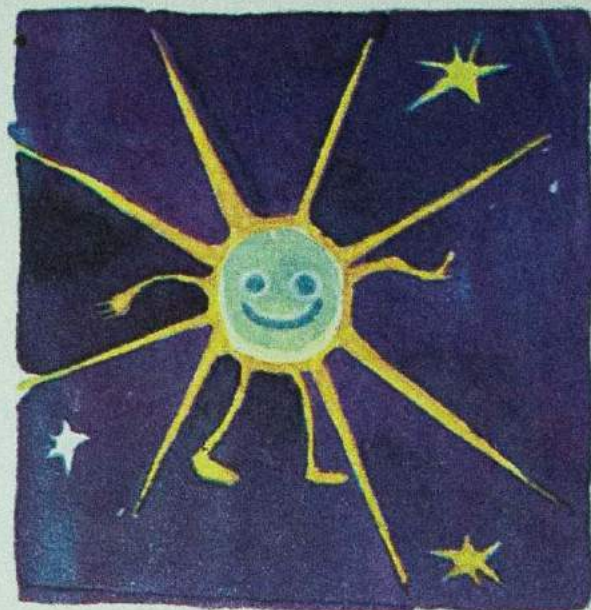
— Я забувся.

— Ти щось від мене приховуєш!

— Нічого я не приховую. Слово честі! Тільки-но пригадаю, одразу ж вам скажу.

Сорока обтрусилла пір'я, задерла хвоста.

— З тими зайцями завжди клопіт. Ніколи нічого не знають... — мовила вона й полетіла собі, а я, мов на зло, забувся спитати, куди саме. Напевне, полетіла невідомо куди.

ЩО МЕНІ СНИЛОСЯ

Я теж хотів був піти невідомо куди, а найдужче хотів піти додому, але з того нічого не вийшло, бо тільки-но я почув соловейка у вільшняку, як мені одразу стало так гарно на серці й очі самі почали заплющуватись. Я навіть не відчув, коли вони заплющилися і мене зборов міцний сон.

Кажуть, ніби зайці сплять з розплющеними очима, але це неправда, бо коли б я спав з розплющеними очима, то бачив би все, а я нічогісінько не бачив, а міцно спав.

Спав я, і снились мені різні хороші речі.

Снилося мені, наче я граю на сцені соловейка, що ковтнув Місяця. Я був малий, як соловейко, мав сіре пір'ячко й сидів на найвищій гілці бузку. А на другій гілці висів ріжок молодика. І тут мій сон урвався.

Але тільки на хвилину, бо коли я почав снити знову, то Місяць вже був у мене в шлунку, і я почував себе надзвичайно місячно, а голос мав такий сріблястий, що до мене позліталися солов'ї з усієї околиці й хотіли вчитись у мене співу.

Тут прилетіла сорока Аполлонія й напалася, що я, мовляв, украв у неї Місяця. А хто сказав, що Місяць — її власність? Але пані Аполлонія розлютилася ще дужче й навіть назвала мене злодієм. Тут сон знов десь зник...

Коли ж сон повернувся знову, ми з Аполлонією були вже в борсука Сократа, який мав вирішити, кому належить Місяць. Викликали свідків. Солов'ї казали, що справді бачили на власні очі, як я ковтнув Місяця, а сороки присягалися, що Аполлонія тримала його в своїй схованці під коренем сосни, і взагалі це скандал, щоб такий малий соловейко був злодюжкою...

Тут сон урвався, вже невідомо в котрий раз. А потім Сократ наказав Аполлонії, щоб вона перепросила мене, а після тих перепросин звелів, щоб я заспівав. Я так гарно заспівав, що зірки не стямилися з подиву — попадали на землю й обернулися на летючих світлячків. А пан директор Нікодем заангажував мене назавжди до свого театру. І тут я прокинувся.

ВІДДАЙ БРОШКУ!

Світало...

Скажу щиро — я вперше бачив справжній світанок, бо вдома завжди спав найдовше за всіх, і мамі доводилося добре смикати мене за вуха, щоб збудити. Через те в мене вуха найдовші в усій родині.

Світанок був такий гарний, що мені аж дух перехопило. А коли трохи відпустило дух — світанок уже скінчився й настав ранок, ще кращий від світанку.

На сосні висвистував дрізд. Слово честі, артист... От би мені мати такого дрозда! А сосна була червона від сонця. Червона й золота. На травах лежала роса, і в кожній краплинці відбивалася золота сосна. Скільки краплинок — стільки й сосон. Здавалося, краплинки теж висвистують, як дрізд на сосні.

А потім щось ворухнулось в чагарях і вийшло на галявину. Тут краплини сипнули по травах, мов град, і задріботили по листі. Це було найкраще дріботіння, яке я чув у житті.

А над травами зринули великі роги.

Ті роги йшли, йшли та й зупинилися. То були роги оленя Губерта, що зупинився посеред галяви й задивився на сонце, а сонце задивилося на нього і взолотило йому роги.

Власне, то було не сонце, а велике яблуко, що достигало над галявою на гілці берези, наче береза родила такі великі, золоті плоди.

Це мене так зачарувало, що я подумав: «Ну ж і добре, що я успадкував от тата Вусикевича його артистичну вдачу!»

Тут велике яблуко на березі ворухнулося, а хмарка, що припливла з-над лісу, сховала його в себе за пазухою. І тінь напливла на галяву. І згасли скляні сльози роси. Стало інакше. А якщо інакше, то вже не так гарно.

Я хотів трохи помріяти, але, на жаль, не встиг, бо на всохлому буку вибухнув якийсь скандал. Хтось з кимось сварився, а той «хтось» була моя добра знайома — Аполлонія.

А тим «кимось» був мій добрий друг Гервазій.

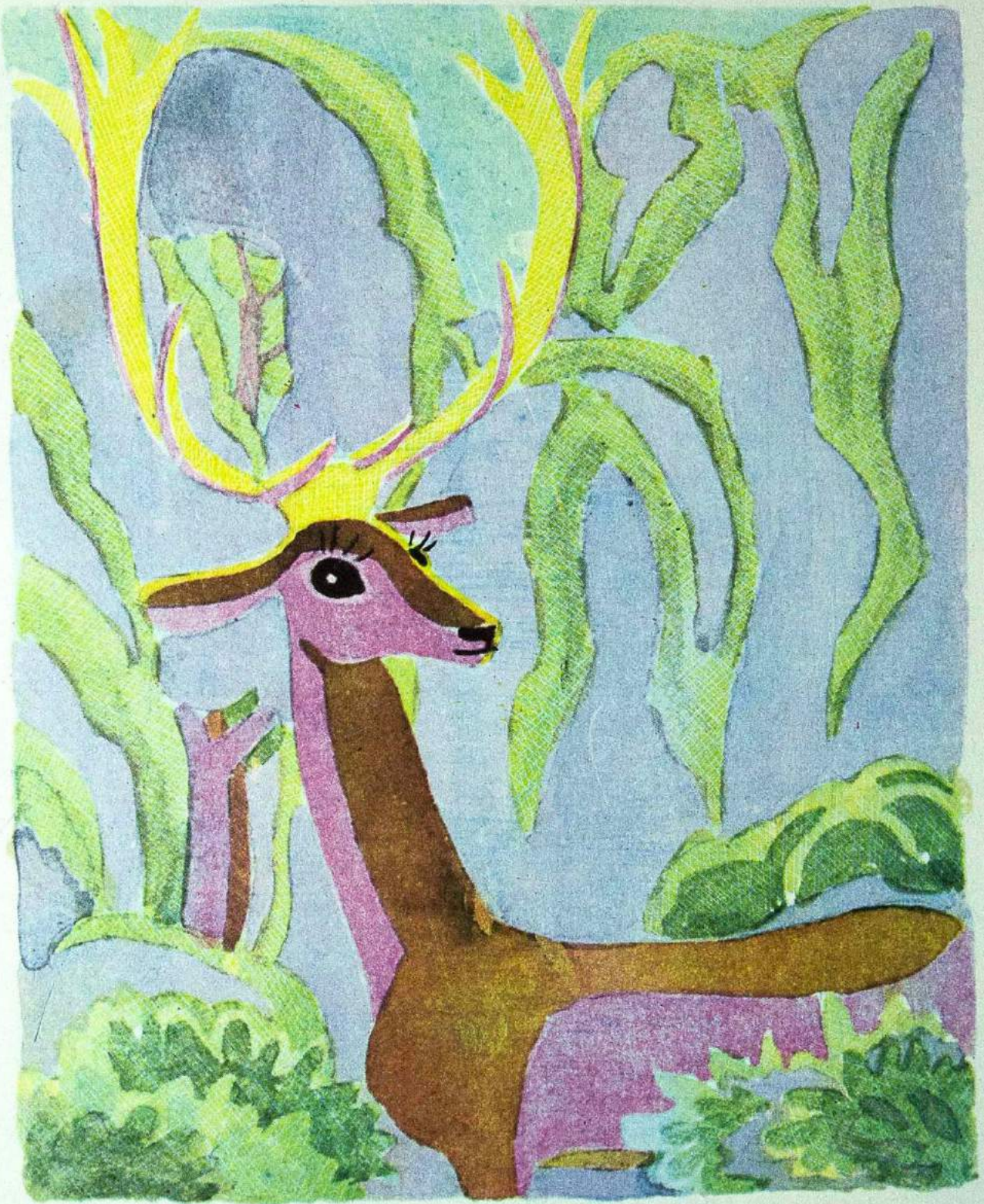
Сорока несамовито репетувала:

— Злодію, віддай мою золоту брошку!

А грак Гервазій, опустивши очі, торочив:

— Я помилково, люба пані... Я помилково...

Ви добре знаєте, що я не люблю скандалів. Отож я задер голову й гречно привітався:

— Добридень, пані! Як ся маєш, Гервазію! Здається мені, тут про щось мовиться, але мовиться занадто голосно. Півлісу ще спить, а ви отак репетуєте.

Сорока нашорошила пера.

— Ми зовсім не репетуємо. Але нехай цей злодій віддасть мою золоту брошку!

На це Гервазій лагідно відповів:

— Я б охоче віддав, та вона застрягла мені глибоко в горлянці... І вже назавжди, назавжди.

— Роби що хоч, але віддай! — вереснула сорока.

— Роби ти зі мною що хоч. Як тобі так потрібна брошка, бери її разом зі мною.

Оце маєте! Гервазій зовсім не такий дурний, як мені здавалося. В нього часом бувають чудові думки. Але сорока Аполлонія не вгадала його думок, а заверещала ще голосніше:

— Кара божа з тими граками!

— Тут нема ніякої кари, — пояснив я лагідно. — Просто сталася помилка. Гервазій гадав, що то зірка, яка впала з неба. Він хотів відчутти себе, як на небі, й проковтнув ту зірку.

— То хай віддає зараз! — заскрекотіла сорока вперто.

Я подумав собі, що тут немає ради, й мені стало страшенно шкода Гервазія.

— Не хвилюйтеся, пані, будь ласка, — сказав я. — Гервазій — мій друг. Він хоче віддати брошку разом із собою.

— Що ж я з ним робитиму?

— Можете вийти за нього заміж. Тоді матимете золоту брошку спільно.

— Ніколи! Ніколи! — заверещала сорока. Вона так схвилювалася, що геть забула про золоту брошку, і, не мовивши більше й слова, полетіла світ за очі.

ПОСНІДАЙ РАЗОМ З НАМИ

Ми залишилися з Гервазієм самі.

— Що робити? — зітхнув він жалісно.

— Пожуримося трохи, може, нам щось розумне спаде на думку.

Але нам на думку не спало нічого розумного, отож ми журилися далі. Я журився за нього, а він за мене. Може, ми журилися б аж до вечора, коли це раптом на стежці, що тяглася від Озера Блакитної Бабки, почули спів:

Добре скочить аж до неба,
Рум-пайда, рум-пайда!
Пустувати так як треба,
Рум-пайда, рум-пайда!

З цього рум-пайдання я відразу вгадав, що то йдуть два магичні кролі. За хвилину на галяві з'явилися Тіп-Топи.

— Привіт, друзі! — гукнули весело. — Що поробляєте?

— Журимося... — сумно каркнув Гервазій.

— Не маєте хіба кращої роботи?

— Та нічого не спадає на думку... — мовив я ще сумніше.

— То ходімо з нами! — гукнув білий Тіп. — Ми повертаємося в місто до нашого мага Рамігамі.

— А що ж ми там робитимемо? — спитав я.

— Може, він вас обох ангажує. Ти гратимеш соловейка, що проковтнув Місяця, а Гервазій відгадуватиме думки. У лісі нудно, а в місті рух і всі аплодують.

— Не хочу жити в клітці! — заперечив я рішуче. — Люблю ліс, люблю солов'їні співи і взагалі... я зачарований.

А Гервазій додав:

— Краще журитися на сухій гілці, аніж у клітці.

Тіп і Топ почали нас умовляти, щоб ми пішли до славного мага Рамігамі: у нього, мовляв, здобудемо славу й навіть у газетах про нас писатимуть... Але ми не згодилися, бо дуже любили свободу.

— Ну, що ж? — зітхнув білий Тіп. — Як не хочете бути магичними, тут уже нічого вдіяти не можна.

І він нічого не вдіяв, а тільки спитав мене:

— Слухай, де тут росте капуста? Ми голодні. Добре б було зараз смачно поснідати.

Він спитав саме вчасно, бо я згадав, що й мені давно вже хочеться їсти. Тут я почав пригадувати, де росте смачна капуста, й раптом згадав, що слід було б уже повернутися додому, бо мама дуже турбується. Я сказав про це Тіп-Топам. А чорний Топ спитав мене:

— Твоя мама дуже тебе любить?

— Здається, дуже.

— А їй сподобається, коли ти з'їси смачний сніданок?

— Здається, сподобається.

— Ну, то зроби їй приємність і поснідай разом з нами.

Тут я вирішив зробити мамі приємність і мовив:

— Здається мені, за Бартусевою Гіркою є поле капусти.

— Розкіш! — гукнув Тіп, а я попрощався з Гервазієм, і ми пішли за Бартусеву Гірку.

ЩО БУЛО ЗА БАРТУСЕВОЮ ГІРКОЮ

За Бартусевою Гіркою було чимале поле капусти. А капуста нічого не робить, тільки одне, знай собі капуститься.

А нам здавалося, що вона капуститься саме тільки для нас.

— Глядіть! — застеріг я Тіп-Топів. — Капуста капустою, а тут десь поблизу никає Рябко, і йому теж хочеться смачно поснідати. Але мені аж ніяк не хочеться трапити Рябкові на сніданок.

— Оце то мудра голова! — засміявся чорний Топ. — Адже ми — магичні кролі. Як Рябко прийде, ми будемо там, де нас не буде.

— Гм, — буркнув я. — Це ви. А я?

— Ти можеш вдавати соловейка, що проковтнув Місяця. Якщо не помиляюсь, Рябко не любить солов'їв.

— Правда! — зрадів я. — Рябко подумає, що я сиджу собі на гілці калини.

Добралися ми до капусти. Яка ж вона була чудова! Крихка, аж наче тоне в роті. А смак! Чудовий... Отож Тіп хрумав, і Топ собі хрумав, і я. І так ми всі троє хрумали, наче та капуста капустилася саме для нас.

Раптом біля мене майнула тінь.

«Шуліка!» — подумав я й шугнув під качан капусти.

Але то був не шуліка — бо в шуліки немає ластовиння, а я простісінько над собою побачив ластовиння. І наче злякався, наче й ні, бо ластовиння було не страшне. Та коли я придивився краще, то біля ластовиння чи посеред нього побачив ніс, круглий, мов картоплинка, і двоє великих блакитних очей.

«Ні, то не Рябко, — подумав я. — У Рябка нема блакитних очей. Хто ж це може бути?»

Я так замислився, що навіть перестав удавати соловейка, який ковтнув Місяця.

Тіп і Топ теж замислились, але їм ніщо не загрожувало, бо вони були магичні.

Раптом наді мною звисло щось чорне, грізне, наче з-над лісу насунула чорна хмара. Ця хмара відкрила мене всенького. З переляку я не розумів, що діється, — і не розумів, аж доки чиясь рука витягла мене з-під тієї хмари.

Тільки тут я побачив, що це зовсім не хмара, а пальтечко того, хто тримав мене за вуха.

Я хотів удати соловейка, але це вже було ні до чого, бо зненацька озвався чудний голос:

— Франку, я впіймав малого зайчика.

Тут я зрозумів, що мене спіймали, і так затрусився, так перелякався, що вже нічого й не пам'ятав. Не пам'ятав навіть, живий я чи ні. Але, на щастя, був ще живий, бо коли розплющив очі, побачив, що я — в якійсь повітці.

— Що ж ми з ним зробимо? — спитав веснянкуватий хлопець.

Другий хлопець, якого звали Франек, замислився. А коли він замислився, то я подумав, що мені капець. І так мені шкода стало самого себе!

Аж тут Франек мовив:

— Хай росте в нас удома, хочеш, Войтку?

— Чудово! — зрадів веснянкуватий Войтек. — Матимемо власного зайчика!

Я вільно зітхнув.

Але Франек додав:

— Зробимо йому клітку, щоб не втік.

І мені знову стало сумно, бо я подумав, що вже довіку житиму в неволі.

Раптом рипнули двері й до повітки зайшла дівчинка. Маленька, але така задерикувата, що гей! Бо тільки-но побачила мене, враз гукнула:

— Ану, покиньте мучити цього зайчика! Ви що хочете з ним зробити?

— Будемо його викохувати, — відповів Войтусь.

— І не шкода вам такої хорошої трусі?

— Як підросте, ми його випустимо, — запевнив Франек. Дівчинка аж тупнула від люті.

— Не можна його мучити! Відпустіть зараз же! Цікаво, як би ви себе почували, коли б вас замкнули у повітці?

— Ми ж не зайці! — засміявся Франек.

На жаль, хлопчики її не послухались. Замість випустити мене, випхали з повітки дівчинку, та ще й гукнули їй навздогін, аби не сунула свого носа до чужого проса, чи щось такє...

ДЯКУЮ ТОБІ, МОЯ ХОРОША!

Тим часом я сидів у повітці. А як сидиш у повітці, до голови лізуть різні думки. Я подумав, що вже ніколи більш не побачу своєї мами Вусикевички й свого татка Вусикевича, не побачу Стокротки й П'ятка. Ніколи не почую, як співа соловейко, як шумлять молоді сосонки й плескотить струмок по камінцях. Не побачу світання й зірок, що блимають у небі. І так мені захотілося ще хоч раз почути, як росте трава на нашій галяві, вловити солодкі пахощі квітучого люпину...

Ой, як шкода було чудового світу! — і, скажу вам щиро, щось запекло мені очі, а потім покотилися сльози, і я заплакав, хоч і не хотів, бо плакати сором.

Я вирішив, що як буду на волі, то вже ніколи не слухатиму П'ятка. Та коли ж я буду на волі? Все пропало!

Проте виявилося, ще не все пропало, бо, саме коли я отак хлипав, знов зарипіли двері й на порозі стала золотоока дівчинка.

— Не бійся, мій маленький! — сказала вона й присіла біля мене навпочіпки. А я вже нічого не боявся. Мені навіть схотілося, щоб дівчинка мене погладила, — й вона, ніби вгадавши мої думки, провела легенько рукою по моїй шиї й спині.

— Який ти гарний, який м'якенький! — мовила тихо й ще тихше шепнула: — А тепер тікай світ за очі!

ПІД ГРУШЕЮ

Не треба й казати, що я тікав — аж за мною куріло! Спершу на подвір'я, з подвір'я до саду, з саду в капусту, з капусти — стриб на межу, а тоді в поле.

А вже коли був далеко — сховався під грушею-дичкою й глибоко замислився. Думав, думав і сам не знав, про що так думаю.

Раптом почув, що мене з дерева хтось гукає, й затремтів. Може, то Войтуць або Франек? Від таких вітрогонів усього можна сподіватись...

Але то був не Войтуць і не Франек, а мій друг Гервазій. Сидів собі на гілці й реготав на всю горлянку.

— Ти чого регочеш, друже Гервазію? — спитав я здивовано.

— Бо вигдав таку кумедію, аж боки можна порвати. Ось побачиш, яку штуку я утну пані Аполлонії. Не хотіла брошки разом зі мною — матиме брошку з кимось іншим.

— Нічого не розумію! — сказав я. — Кажі повільніше й зрозуміліше.

Гервазій набрав таємничого виразу.

— Слухай! — мовив він. — Брошка зараз у мені, й її ніяк не можна витягти. Треба зробити так, щоб вона опинилась у комусь іншому.

— Чудова думка! — вигукнув я. — Але як це зробити?

— Таємниця.

— Благаю, якщо ти мені друг — відкрий цю таємницю!

— Гарзд! — згодився Гервазій. — Отож слухай: якщо мене з'їсть лис, брошка буде вже не в мені, а в ньому. Так?

— Звичайно, так, — ствердив я.

— А лиса з'їсть вовк, і брошка буде вже не в лисові, а у вовкові, а вовка з'їсть ведмідь... Тепер подумай сам, як буде кумедно, коли Аполлонія піде до ведмедя допоминатися своїй брошки.

— Навряд чи вона зважиться на це, — зауважив я скромно.

— Через те я таке й вигадав.

Раптом щось сяйнуло мені в голові. Я спохмурнів.

— Слухай! — мовив я за хвилину. — Якщо тебе з'їсть лис, тебе взагалі вже не буде. Як же ж ти сміятимешся із своєї вигадки?

Гервазій блимнув на мене круглим очком.

— Знаєш, я про це якось і не подумав. Може, ти маєш рацію.

Тут він так зажурився, що мені стало його шкода.

— Слухай, не журися, а як дуже хочеш журитися, давай журитися разом.

Проте я не встиг зажуритися, бо саме цієї хвилини почув, що хтось плаче за грушею, та ще й так плаче, наче не має іншої роботи в світі. Я глянув з-за стовбура й страшенно зрадив, бо вгледів на межі свою рідну сестру Стокротку.

— Ти чого плачеш? — гукнув я.

Стокротка так перелякалася, наче побачила не мене, а Рябка.

— Дух! Дух! — заголосила вона і вже хотіла була тікати, але я зупинив її.

— Який там дух! Це я — твій брат Вусик.

Стокротка не повірила.

— Адже до нас прийшли два магічні кролі й сказали, що тебе спіймав якийсь хлопчик та що ти вже неживий, — жалібно заплакала вона.

— Стривай! — мовив я обережно. — Якби я був неживий, то не стояв би тут під грушею, а якщо я стою під грушею, то вже напевно живий.

Стокротка стрибнула до мене й торкнула лапкою.

— Вусику, що ти виробляєш?!

Я набрав скромного виразу, бо так саме годилося.

— Моя люба, я нічого не виробляю. Мене мали ангажувати до театру пана Нікодема...

Стокротка заломила лапки.

— Вусику, що ти вигадуєш?!

— Спитайся в директора Нікодема. Я мав грати соловейка, що ковтнув Місяця.

— Вусику, — зітхнула сестра, — в тебе, мабуть, гарячка. Ходім швидше додому. Мама страшенно зрадіє!

ПРОБАЧТЕ МЕНІ, МАМО!

Я повертався із Стокроткою додому. Мені дуже хотілося розповісти їй дорогою про всі свої пригоди, але я подумав: «Все одно ж вона нічого не зрозуміє. Ще й не повірить — скаже, що в мене гарячка підвищилася на кілька ступенів».

Отож я мовчав і вона мовчала. А день був чудовий. Усе раділо. Струмочок сріблясто видзвонював у вільшняку, а в струмку плескотіли пліточки і колючки. Так вони весело плескотіли, що мені аж полегшало на серці й світ здався ще кращим: небо над соснами було таке блакитне, вітерець таємничо шепотів у молодих берізках, а берізки вклонялися

вітерцеві. У хащі співали солов'ї. Невідомо чому, мені зда-лося, що то мої власні солов'ї.

Коли ми були вже біля дому, раптом почули веселий спів.

То наш любий татко Вусикевич повертався додому. Бадьора хода, вуха вгору й такий задоволений вигляд, наче він щойно з'їв вагон капусти.

Але побачивши мене, він нахмурих брови й нашорошив вуса, бо так годилося:

— Де це ти вештаєшся? Вже в усьому лісі славлять, що мій син Вусик дав себе спіймати хтозна-кому. Ганьбиш усю родину!

Він так гримнув, що мама вибігла з дому й, побачивши мене, остовпіла.

Мені стало страшенно прикро, і я гукнув:

— Мамусю!

Підбіг до неї й кинувся їй в обійми.

Вона міцно пригорнула мене, а потім сказала:

— Вусику, якби ти знав, що я пережила через тебе. Я ж просила, щоб ти слухався.

— Так, мамусю, — шепнув я. — Пробачте, я вчора зовсім забувся, що треба слухатись.

З м і с т

Дозвольте відрекомендуватися...	5
Ми йдемо в дитячий садок	6
Де ж злодій?	9
Вдаємо, що нас немає	12
Мій тато Вусикевич	15
Може, тобі поворожити?	19
Що тобі болить, Гервазію?	21
Пан Евзебюш знає, що кому виривати	23
Соловейко, що проковтнув Місяця	25
У нього пітери леремішалися	27
Пробачте, я думав, що це хрущ	29
Справа не проста	31
Зустріч з кролями	32
Не знаєш, з ким діло маєш	36
Тебе немає, Вусику!	37
На весіллі, як на весіллі	39
Оркестре, польку!	41
Помилково ковтнув зірочку	43
Повертайся не зараз, а згодом	46
Хочеш стати артистом?	49
У пана директора	50
Скандал!	52
Чи є в зірки ноги?	54
Що мені снилося	56
Віддай брошку!	57
Поснідай разом з нами	61
Що було за Бартусевою Гіркою	63
Дякую тобі, моя хороша!	65
Під грушею	67
Пробачте мені, мамо!	69

